Euroopa Parlament
2024-2029

VASTUVÕETUD TEKSTID

P10_TA(2025)0174

Avalik hange

Euroopa Parlamendi 9. septembri 2025. aasta resolutsioon avalike hangete kohta (2024/2103(INI))

Euroopa Parlament,

– võttes arvesse Euroopa Liidu lepingut, eriti selle artikli 3 lõiget 3,

– võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikleid 114, 151 ja 156,

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. veebruari 2014. aasta direktiivi 2014/24/EL riigihangete kohta ja direktiivi 2004/18/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta[1],

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. veebruari 2014. aasta direktiivi 2014/25/EL, milles käsitletakse vee-, energeetika-, transpordi- ja postiteenuste sektoris tegutsevate üksuste riigihankeid ja millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2004/17/EÜ[2],

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. detsembri 2007. aasta direktiivi 2007/66/EÜ, millega muudetakse nõukogu direktiive 89/665/EMÜ ja 92/13/EMÜ riigihankelepingute sõlmimise läbivaatamise korra tõhustamise osas (õiguskaitsevahendite direktiiv)[3],

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. juuni 2022. aasta määrust (EL) 2022/1031 kolmandate riikide ettevõtjate, kaupade ja teenuste juurdepääsu kohta liidu riigihanke- ja kontsessiooniturgudele ning selliste menetluste kohta, millega toetatakse läbirääkimisi liidu ettevõtjate, kaupade ja teenuste

---

1 ELT L 94, 28.3.2014, lk 65, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2014/24/oj.
2 ELT L 94, 28.3.2014, lk 243, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2014/25/oj.
3 ELT L 335, 20.12.2007, lk 31, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2007/66/oj.

juurdepääsu üle kolmandate riikide riigihanke- ja kontsessiooniturgudele (rahvusvaheliste hangete instrument)[4],

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. aprilli 2019. aasta direktiivi (EL) 2019/882 toodete ja teenuste ligipääsetavusnõuete kohta (Euroopa ligipääsetavuse akt)[5] ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. oktoobri 2016. aasta direktiivi (EL) 2016/2102, mis käsitleb avaliku sektori asutuste veebisaitide ja mobiilirakenduste juurdepääsetavust (veebi juurdepääsetavuse direktiiv)[6],

– võttes arvesse Euroopa Liidu Kohtu 30. jaanuari 2020. aasta otsust kohtuasjas C-395/18, Tim SpA – Direzione e coordinamento Vivendi SA *vs.* Consip SpA, Ministero dell'Economia e delle Finanze[7],

– võttes arvesse Euroopa Liidu Kohtu hiljutisi otsuseid välismaiste pakkujate osalemise kohta ELi avalike hangete menetlustes, nimelt 22. oktoobri 2024. aasta otsust kohtuasjas C-652/22, Kolin Inşaat Turizm Sanayi ve Ticaret AŞ *vs*. Državna komisija za kontrolu postupaka javne nabave[8] ning 13. märtsi 2025. aasta otsust kohtuasjas C-266/22, CRRC Qingdao Sifang Co. Ltd, Astra Vagoane Călători SA *vs*. Autoritatea pentru Reformă Feroviară, Alstom Ferroviaria SpA[9],

– võttes arvesse Maailma Kaubandusorganisatsiooni 2012. aasta riigihankelepingut,

– võttes arvesse komisjoni 11. veebruari 2025. aasta tööprogrammi 2025 „Üheskoos edasi: julgem, lihtsam ja kiirem liit" (COM(2025)0045),

– võttes arvesse komisjoni 26. veebruari 2025. aasta teatist „Puhta tööstuse kokkulepe – konkurentsivõime ja süsinikuheite vähendamise ühtne tegevuskava" (COM(2025)0085),

---

4 ELT L 173, 30.6.2022, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2022/1031/oj.

5 ELT L 151, 7.6.2019, lk 70, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2019/882/oj.

6 ELT L 327, 2.12.2016, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2016/2102/oj.

7 Euroopa Kohtu 30. jaanuari 2020. aasta otsus kohtuasjas C-395/18, Tim SpA – Direzione e coordinamento Vivendi SA *vs*. Consip SpA, Ministero dell'Economia e delle Finanze, C-395/18, ECLI:EU:C:2020:58.

8 Euroopa Kohtu 22. oktoobri 2024. otsus kohtuasjas Kolin Inşaat Turizm Sanayi ve Ticaret AŞ *vs*. Državna komisija za kontrolu postupaka javne nabave, C-652/22, ECLI:EU:C:2024:910.

9 Euroopa Kohtu 13. märtsi 2025. aasta otsus kohtuasjas CRRC Qingdao Sifang Co. Ltd, Astra Vagoane Călători SA *vs*. Autoritatea pentru Reformă Feroviară, Alstom Ferroviaria SpA, C-266/22, ECLI:EU:C:2025:178.

– võttes arvesse komisjoni 29. jaanuari 2025. aasta teatist „ELi konkurentsivõime kompass“ (COM(2025)0030),

– võttes arvesse komisjoni 19. juuni 2024. aasta teatist „2024. aasta Euroopa poolaasta kevadpakett“ (COM(2024)0600),

– võttes arvesse komisjoni 2021. aasta aruannet „SME needs analysis in Public Procurement“ (Avalike hangetega seotud VKEde vajaduste analüüs)[10],

– võttes arvesse komisjoni 9. detsembri 2021. aasta teatist „Inimeste hüvanguks toimiva majanduse kujundamine: sotsiaalmajanduse tegevuskava“ (COM(2021)0778),

– võttes arvesse Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni 1949. aasta konventsiooni nr 94 tööõigusklauslite kohta avaliku hanke lepingutes,

– võttes arvesse komisjoni 3. oktoobri 2017. aasta teatist „Kuidas rakendada Euroopa riigihanked kogu Euroopa teenistusse“ (COM(2017)0572),

– võttes arvesse Euroopa Regioonide Komitee 4. detsembri 2024. aasta arvamust „Euroopa piirkondade kriisikindlaks muutmine: kohaliku ja piirkondliku majandusliku vastupanuvõime tugevdamine ühtse turu strateegilises arengus“[11],

– võttes arvesse Euroopa Kontrollikoja 4. detsembri 2023. aasta eriaruannet nr 28/2023 „Riigihanked ELis – Konkurentsi vähenemine ehitustööde, kaupade ja teenuste hankelepingute sõlmimisel 2021. aastale eelnenud kümne aasta jooksul“ (kontrollikoja eriaruanne),

– võttes arvesse nõukogu 24. mai 2024. aasta järeldusi „Parandatakse ausat ja tõhusat konkurentsi ELi ehitustööde, kaupade ja teenuste riigihankelepingute sõlmimisel“, milles käsitletakse Euroopa Kontrollikoja eriaruannet nr 28/2023[12],

---

10 Euroopa Komisjoni siseturu, tööstuse, ettevõtluse ja VKEde peadirektoraat, t33, P. Celotti, M. Alessandrini, A. Valenza jt, „SME needs analysis in public procurement – Final report“ (Avalike hangetega seotud VKEde vajaduste analüüs – lõpparuanne), Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2021, https://data.europa.eu/doi/10.2873/86199.

11 ELT C, C/2024/7061, 4.12.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/7061/oj.

12 ELT C, C/2024/3521, 3.6.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/3521/oj, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/3521/oj.

– võttes arvesse oma 16. detsembri 2020. aasta resolutsiooni uue Euroopa VKEde strateegia kohta[13],

– võttes arvesse oma 13. juuli 2023. aasta resolutsiooni VKEde olukorra kohta liidus[14],

– võttes arvesse komisjoni 20. mai 2021. aasta aruannet „Riiklike hankepoliitikate rakendamine ja parimad tavad siseturul“ (COM(2021)0245),

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi 24. oktoobri 2023. aasta uuringut „The social impact of public procurement – can the EU do more?“ (Avalike hangete sotsiaalne mõju – kas EL saab rohkem ära teha?)[15],

– võttes arvesse Euroopa Tööjõuameti 2024. aasta mai aruannet „Evaluating policy responses to prevent undeclared work in public procurement contracts“ (Hinnang poliitilistele meetmetele deklareerimata töö ennetamiseks avalike hangete lepingutes),

– võttes arvesse Mario Draghi 9. septembri 2024. aasta aruannet „The future of European competitiveness“ (Euroopa konkurentsivõime tulevik) (edaspidi „Draghi aruanne“) ja Enrico Letta 17. aprilli 2024. aasta aruannet „Much more than a market“ (Palju enamat kui turg) (edaspidi „Letta aruanne“),

– võttes arvesse kodukorra artiklit 55,

– võttes arvesse rahvusvahelise kaubanduse komisjoni ning tööhõive- ja sotsiaalkomisjoni arvamusi,

– võttes arvesse siseturu- ja tarbijakaitsekomisjoni raportit (A10-0147/2025),

A. arvestades, et avalikud hanked moodustavad ELi sisemajanduse koguproduktist ligikaudu 14 % ning on olulised vahendid majanduskasvuks, eelkõige väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate (VKEde) jaoks, innovatsiooni, kestlikkuse ja sotsiaalse ühtekuuluvuse seisukohast, samuti kohaliku tööstuse ja kvaliteetsete töökohtade edendamiseks ELis ning vastupidavatele tarneahelatele ja ärimudelitele ülemineku toetamiseks, sealhulgas alltöövõtuahelates;

B. arvestades, et kohalikke ja piirkondlikke omavalitsusi, kes on ELis suurimad investorid ja hankijad, piiravad üha enam ranged ELi ja

---

13 ELT C 445, 29.10.2021, lk 2.

14 ELT C, C/2024/4013, 17.7.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/4013/oj.

15 Euroopa Parlament: majandus-, teadus- ja elukvaliteedi poliitika osakond, sisepoliitika peadirektoraat, V. Caimi ja S. Sansonetti „The social impact of public procurement – Can the EU do more?“ (Avalike hangete sotsiaalne mõju – kas EL saab rohkem ära teha?), oktoober 2023.

riiklikud reeglid, keerulised õiguslikud nõuded ja menetlused ning ebaproportsionaalne halduskoormus, samas kui nad peavad ühtlasi toime tulema ka rahaliste ressursside, kvalifitseeritud töötajate ja tehniliste eksperditeadmiste püsiva nappusega, eelkõige omavalitsuste ja väiksemate piirkondade tasandil, mistõttu on sageli vaja põhiülesannete täitmiseks teha allhankeid välistelt üksustelt, mis lisab finantssurvet ja menetluslikke viivitusi;

C. arvestades, et avalikud hanked võivad avaldada ülekanduvat mõju, mis suurendab nõudlust kestlike kaupade ja teenuste järele kogu turul ning toetab juhtiva turu loomist;

D. arvestades, et 2014. aastal hakati ellu viima reformi, mille eesmärk oli lihtsustada menetlusi, suurendada läbipaistvust ja korruptsioonivastast võitlust, edendada VKEde ja uuenduslike idufirmade osalemist hangetes ning integreerida vabatahtliku lähenemisviisi kaudu strateegilised hanke-eesmärgid, kuid sellest hoolimata on endiselt probleeme läbipaistvuse, tõhususe, hinnaväliste kriteeriumide laiema kasutamise ja ühtlustamise, andmetele juurdepääsu ja täitmise tagamise lihtsustamise ning pettuse ja korruptsiooni ennetamisega;

E. arvestades, et 2014. aasta reformiga kehtestati majanduslikult soodsaima pakkumuse kriteeriumid, et stimuleerida avaliku hanke lepingute sõlmimisel selliste kvalitatiivsete kriteeriumide kasutamist nagu keskkonna- ja sotsiaalsed kaalutlused; arvestades, et kontrollikoja eriaruandes märgiti, et 2021. aastal sõlmiti suur osa lepingutest endiselt ainult madalaima hinna kriteeriumi alusel; arvestades, et 20 liikmesriiki sõlmisid 2023. aastal rohkem kui 50 % oma avalike pakkumuste lepingutest üksnes hinna alusel ning neist kümme liikmesriiki sõlmisid rohkem kui 80 % oma avalike pakkumuste lepingutest üksnes hinna alusel;

F. arvestades, et kontrollikoja eriaruandes jõuti järeldusele, et konkurentsitase riigihankelepingute sõlmimiseks on alates 2014. aastast langenud ning et enamikus liikmesriikides on madalaimal hinnal põhineva lepingu sõlmimise kriteeriumi esinemissagedus vaatlusalusel perioodil isegi suurenenud;

G. arvestades, et ELi asjade, teenuste ja ehitustööde hankekünnised on püsinud alates 1994. aastast peaaegu muutumatuna; arvestades, et need künnised, mida kohandatakse turuhindadega, vähenevad reaalväärtuses pidevalt; arvestades, et selle tagajärjel tuleb nüüd üha rohkem väiksemamahulisi lepinguid sõlmida ELi tasandil sageli pikkade ja keerukate menetluste teel;

H. arvestades, et Euroopa Tööjõuamet (ELA) leidis, et „kui ainsa kvalifitseerimise kriteeriumina kasutatakse madalaimat hinda, suureneb deklareerimata töö oht tööjõukuludele avalduva surve tõttu“; arvestades, et ELA märkis ka, et „on üldteada, et madalaima hinna kriteeriumi esikohale seadmine avalikes hangetes võib luua

keskkonna, kus kulude kärpimise surve ja ebapiisava järelevalve tõttu esineb suurema tõenäosusega tööõiguse rikkumisi; madalaima hinna kriteerium võib motiveerida töövõtjaid tegutsema deklareerimata majanduses, et vähendada kulusid ja minna mööda tööalastest õigusaktidest“;

I. arvestades, et komisjoni lõpparuandes „Avalike hangetega seotud VKEde vajaduste analüüs“[16] juhitakse tähelepanu sellele, et avalike hangete tavasid tuleb veel rohkem selgitada, lihtsustada ja ühtlustada, võttes samal ajal arvesse liikmesriikide eripära ja erisuguseid haldussüsteeme;

J. arvestades, et otsesed piiriülesed hanked piirduvad vaid 5 %-ga[17] kõigist hankelepingutest, mis annab märku, et tõkked piiriülesele konkurentsile ja turulepääsule ning keerukad menetlused püsivad; arvestades, et see arv ei võta arvesse teiste liikmesriikide tütarettevõtjate osalemist riigis, kus hankemenetlus toimub;

K. arvestades, et komisjon juhib tähelepanu mitmele õiguskindlusetuse näitele sotsiaalselt vastutustundlike ja innovaatiliste hangete edendamisel[18]; arvestades, et nimetatud õiguskindlusetuse näited hõlmavad muu hulgas raskusi sotsiaalsete kaalutluste sidumisel lepingu esemega;

L. arvestades, et komisjoni president on võtnud kohustuse vaadata läbi avalike hangete raamistik, et „võimaldada teatavate strateegiliste sektorite riigihangetes eelistada Euroopa tooteid“[19];

M. arvestades, et avalike hangete direktiivide läbivaatamisel tuleks keskenduda kvalitatiivsete kriteeriumide soodustamisele, hankemenetluste lihtsustamisele ja maksumaksjate raha eest soodsaima pakkumise tagamisele; arvestades samas, et avalike hangete reeglites tuleb arvesse võtta eri sektorite ja tööstusharude eripära ning avaliku sektori hankijate konkreetseid eesmärke, sest tuleb mõista, et regulatiivsete meetmete, näiteks maksetingimuste ühtne käsitlus ei pruugi olla kõigile sektoritele sobiv, ning valdkondlikes määrustes on vaja kohandatud sätteid tagamaks, et üldised hankeraamistikud on kooskõlas tööstusharu spetsiifilise tegevus- ja finantskeskkonnaga; arvestades, et edukad pakkumused

---

16 Euroopa Komisjon: siseturu, tööstuse, ettevõtluse ja VKEde peadirektoraat jt, „Avalike hangetega seotud VKEde vajaduste analüüs – lõpparuanne“, Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2021.

17 Euroopa Kontrollikoda, eriaruanne 28/2023: „Riigihanked ELis. Konkurentsi vähenemine ehitustööde, kaupade ja teenuste hankelepingute sõlmimisel 2021. aastale eelnenud kümne aasta jooksul“, Euroopa Kontrollikoda, 2023.

18 Komisjoni 20. mai 2021. aasta aruanne „Riiklike hankepoliitikate rakendamine ja parimad tavad siseturul“ (COM(2021)0245).

19 Komisjoni presidendi 18. juuli 2024. aasta poliitilised suunised „Euroopa valik. Poliitilised suunised järgmisele Euroopa Komisjoni koosseisule 2024–2029“, lk 11.

tuleks välja valida vastavalt sellele, mida konkreetne avaliku sektori hankija peab esitatud pakkumuste seas majanduslikult kõige paremaks lahenduseks, et soodustada avalike hangete puhul suundumist parema kvaliteedi poole ja paindlikkust;

N. arvestades, et avalikud hanked on endiselt neutraalsed menetlusvahendid, millega reguleeritakse seda, kuidas avaliku sektori asutused ostavad kaupu ja teenuseid, mitte seda, mida nad ostavad;

O. arvestades, et Euroopa tööstusliku suveräänsusega seotud probleeme ning Euroopas töökohtade ja oskusteabe säilitamise ja tugevdamise vajadust silmas pidades tuleks avalikke hankeid kasutada olulise strateegilise hoovana, et soodustada lisaväärtuse loomist ELis, suurendades sel viisil tööstuse vastupanuvõimet ja Euroopa tarneahelate kestlikkust;

P. arvestades, et ELi avaliku sektori hankijatel peaks olema lubatud eelistada pakkumusi, mis märkimisväärses osas sisaldavad ELis loodud lisaväärtust;

Q. arvestades, et kestlikkuse kriteeriumide kasutamine võib aidata kaasa ELi keskkonnaeesmärkide saavutamisele, tingimusel et need kriteeriumid on selgelt määratletud, proportsionaalsed ega piira avaliku sektori hankijate tegelike hankevajaduste rahuldamist;

R. arvestades, et avaliku sektori hankijad tegutsevad mitmesugustes kohalikes ja turutingimustes ning peavad säilitama vabaduse määrata kindlaks hankeese, ulatus ja strateegilised prioriteedid vastavalt oma tegelikele vajadustele ja suutlikkusele; arvestades, et mis tahes ELi tasandi lähenemisviisis kestlikele hangetele tuleb kaitsta proportsionaalsuse ja subsidiaarsuse põhimõtet;

S. arvestades, et usaldust avalike hangete vastu tuleb tugevdada; arvestades, et hankemenetlustes esinev läbipaistvuse ja õigluse puudumine, sealhulgas favoritismiga seotud mure, ebaselged kvalifitseerimise kriteeriumid, ebapiisavad järelevalvemehhanismid ning ebapiisav kõrvalejätmine ja sanktsioneerimine õõnestavad usaldust avalike hangete vastu ja loovad võimalusi korruptsiooniks; arvestades, et liigne tuginemine madalaima hinna kriteeriumile võib mõnel juhul avaldada teenuste kvaliteeti, ohutust ja töötingimusi kahjustavat survet ning sellel võib olla hankijatele kahjulik pikaajaline majanduslik mõju; arvestades, et on esinenud juhtumeid, kus hankelepingute sõlmimine toimus ilma tegeliku konkurentsita, läbipaistmatult ja ilma valikukriteeriumide tulemusliku välisauditita, mis rõhutab tungivat vajadust tugevdada läbipaistvuse, võrdsuse ja seaduslikkuse põhimõtteid avalike hangete menetluste kõikides etappides;

T. arvestades, et Euroopa ettevõtjatel, eelkõige VKEdel, on kolmandate riikide protektsionistliku poliitika tõttu väga raske pääseda rahvusvahelistele avalike hangete turgudele, samal ajal kui EL

säilitab ühe maailma kõige avatuma hanketuru, mis seab ELi ettevõtjad ebaõiglaselt ebasoodsasse konkurentsiolukorda; arvestades, et lisaks protektsionistlikule poliitikale moonutavad ausat konkurentsi sageli toodete subsideerimine ELi mittekuuluvate riikide valitsuste poolt, diskrimineerivad meetmed ning vastastikkuse ja õiguskindluse puudumine;

U. arvestades, et EL lisas hiljuti oma kaubanduse kaitsevahendite hulka rahvusvaheliste hangete instrumendi ja välisriigi subsiidiumide määruse[20], et edendada vastastikust juurdepääsu rahvusvahelistele avalike hangete turgudele ning tagada ELi ettevõtjatele ja toodetele võrdsed tingimused; arvestades, et ELi mittekuuluvate riikide ettevõtjate suhtes kohaldatakse keskkonna-, sotsiaalseid, tööalaseid ja hoolsuskohustuse nõudeid kooskõlas direktiividega 2014/23/EL[21], 2014/24/EL, 2014/25/EL ja (EL) 2024/1760[22] ning muude ELi õigusaktidega;

V. arvestades, et kõik Maailma Kaubandusorganisatsiooni (WTO) liikmed ei ole veel WTO 2012. aasta riigihankelepingule alla kirjutanud ning muu hulgas ei sisalda selle viimane versioon pärast selle sõlmimist vastu võetud ülemaailmseid töö- ja keskkonnastandardeid ega inflatsiooniga kohandamise ajakohastatud mehhanismi;

W. arvestades, et Euroopa Liidu Kohtu otsustes välismaiste pakkujate osalemise kohta ELi avalike hangete menetlustes (kohtuasjad C-652/22 ja C-266/22) selgitatakse, et välismaistel pakkujatel riikidest, kes ei ole sõlminud mitme-, mõne- või kahepoolset lepingut, ei ole tagatud juurdepääsu ELi hanketurule; arvestades, et Euroopa Liidu Kohus kinnitas taas ELi ainupädevust selles valdkonnas ja kinnitas, et nimetatud lepingute puudumise korral võivad avaliku sektori hankijad kooskõlas ELi õigusega seada sellistele pakkujatele piiranguid või nad kõrvale jätta, ning et sellises olukorras võivad liikmesriikidel olla erinevad tavad;

X. arvestades, et geopoliitiliste pingete suurenemine toob kaasa rahvusvahelise kaubanduse ümberkorraldamise ja uue majandusdünaamika kujunemise, mille tagajärjeks on uued strateegilised sõltuvused, mis on tingitud impordi kontsentratsioonist

---

20 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. detsembri 2022. aasta määrus (EL) 2022/2560, mis käsitleb siseturgu moonutavaid välisriigi subsiidiume (ELT L 330, 23.12.2022, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2022/2560/oj).

21 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. veebruari 2014. aasta direktiiv 2014/23/EL kontsessioonilepingute sõlmimise kohta (ELT L 94, 28.3.2014, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2014/23/oj).

22 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuni 2024. aasta direktiiv (EL) 2024/1760, mis käsitleb äriühingute kestlikkusalast hoolsuskohustust ning millega muudetakse direktiivi (EL) 2019/1937 ja määrust (EL) 2023/2859 (ELT L, 2024/1760, 5.7.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1760/oj).

ja piiratud asendatavusest impordiga, ning ohustab tarneahelate stabiilsust; arvestades, et see nõuab avalike hangete tõhusat ja strateegilist kasutamist ELi majanduse ja vastupanuvõime toetamisel, kahjuliku sõltuvuse vähendamisel ja ELi strateegilise autonoomia tugevdamisel;

Y. arvestades, et avalike hangete poliitikas tuleks edendada Euroopa konkurentsivõimet ja innovatsiooni;

Z. arvestades, et madalaim hind on enamikus ELi pakkumustes oluline hindamiskriteerium – mõnes liikmesriigis kohaldatakse seda kuni 95 % juhtudest[23] – või mõnikord isegi ainus kriteerium nii hankemenetluse kui ka hankemenetluse sõlmimise etapis; arvestades, et ELA märgib oma 2024. aasta mai aruandes, et tuginemine madalaima hinna kriteeriumile – eelkõige tööjõumahukates sektorites, kus domineerivad personalikulud – võib süvendada deklareerimata töö esinemist ning kahjustada teenuste või toodete kvaliteeti, kestlikkust ja sotsiaalseid standardeid[24]; arvestades, et VKEde esindajad ja küsitletud inimesed on korduvalt teatanud, et avaliku sektori hankijad eiravad horisontaalset sotsiaalklauslit, märkides, et nad sõlmivad lepinguid üksnes madalaima hinna alusel, mis julgustab ebaharilikult madalaid pakkumusi ning pärsib tööõigusele ja -tavadele vastavate pakkujate osalemist;

AA. arvestades, et Euroopa Kohus sedastas oma otsuses kohtuasjas C-395/18, et direktiivi 2014/24/EL artikli 18 lõikes 2 osutatud nõuded, mille kohaselt peavad ettevõtjad riigihankelepingu täitmisel täitma keskkonna-, sotsiaal- ja tööõigusega sätestatud kohustusi, kujutavad endast siduvat põhimõtet, nagu ka teised selle artikli lõikes 1 nimetatud põhimõtted, nimelt võrdse kohtlemise, mittediskrimineerimise, läbipaistvuse ja proportsionaalsuse põhimõtted; arvestades, et kohtuotsuses selgitatakse ka seda, et liikmesriigid võivad kõrvalejätmise aluste kindlaksmääramisel võtta arvesse alltöövõtjate rikkumisi, tingimusel et järgitakse rangelt proportsionaalsuse põhimõtet;

AB. arvestades, et avalikud hanked on keskse tähtsusega vahend kestlikule, kaasavale ja õiglasele majandusele ülemineku aktiivseks toetamiseks ning neid saab kasutada sotsiaalse õigluse ja inimväärsete töötingimuste edendamiseks; arvestades, et hankijaid tuleks julgustada järgima hangete kaudu avaliku huvi eesmärke, mis hõlmavad sotsiaalset kaasatust, kvaliteetseid töökohti, võrdseid võimalusi, territoriaalset ühtekuuluvust ja sotsiaalmajanduses osalejate toetamist;

---

23 Euroopa Kontrollikoja eriaruanne 28/2023, joonis 11.

24 Euroopa Tööjõuameti 2024. aasta mai aruanne „Evaluating policy responses to prevent undeclared work in public procurement contracts“ (Hinnang poliitilistele meetmetele deklareerimata töö ennetamiseks avalike hangete lepingutes).

AC. arvestades, et strateegiliste avalike hangete täieliku potentsiaali ärakasutamiseks tuleb läbinisti kulupõhiselt lähenemisviisilt minna üle lähenemisviisile, milles võetakse arvesse ka vastupanuvõimet ning sotsiaalset ja keskkonnaalast väärtust, muu hulgas kollektiivläbirääkimiste ja töötajate põhiõiguste austamise kaudu;

AD. arvestades, et alltöövõtt on hädavajalik, et tagada VKEdele aus konkurents ja võimalus tugineda eriteadmistele; arvestades, et see võib suurendada ka tõhusust, innovatsiooni ja VKEde osalemist avalikes hangetes; arvestades, et mitmetasandiline alltöövõtt võib õigusliku ebaselguse ja nõrga täitmise tagamise tõttu vähendada vastutust, suurendada tööõiguse rikkumise ohtu ja takistada mõjusat täitmise tagamist;

AE. arvestades, et kuna hankeprotsessid on üha rohkem digiteeritud, on vaja ka tugevaid küberturvalisuse meetmeid, koostalitlusvõime eeltingimusi ning lihtsalt kasutatavaid ja ühtlustatud digiplatvorme pakkumuste esitamiseks ning analüüsi läbiviimiseks tuleb tagada läbipaistvus ja masinloetavus; arvestades, et digiteerimine võib lisaks aidata lihtsustada ettevõtjate, eelkõige mikro-, väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate juurdepääsu avalikele hangetele ning vähendada väiksemate hankijate bürokraatlikku koormust;

AF. arvestades, et EL peaks juhtmõtte „ainult Euroopa“ asemel keskenduma parimale võimalikule kvaliteedile, võttes samas arvesse mitmesuguseid tingimusi, sealhulgas hinda, ohutust, kvaliteeti, kestlikkust, vastupanuvõimet ja töötingimusi; arvestades, et EL peaks keskenduma ka partnerluste edendamisele oma demokraatlike liitlastega;

AG. arvestades, et vaatamata 2014. aasta reformi eesmärgile ja pingutustele selleks, et edendada VKEde olulist osalemist avalikel hangetel, on nende kaasatus endiselt piiratud, sest lepingumahud on suured, haldusnõuded on ebaproportsionaalsed, puuduvad kohandatud toetusmehhanismid, mis võimaldaksid neil suuremate üksustega tõhusalt konkureerida, hanketeadetes puudub selgus ja korduvalt esineb makseviivitusi;

AH. arvestades, et hankestrateegiatega saab edendada majanduskeskkonda, mis soodustab kohalikku majanduskasvu, edendab kogukonna jõukust, töökohtade loomist ja pikaajalist finantsstabiilsust, tugevdades seeläbi avalikes hangetes võimalikult palju VKEde, sealhulgas idufirmade ja sotsiaalmajanduse organisatsioonide rolli;

AI. arvestades, et ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni artiklis 27 on sätestatud võrdsete tööhõivevõimaluste põhimõte juurdepääsetavatel ja kaasavatel tööturgudel; arvestades, et direktiiv 2014/24/EL riigihangete kohta võimaldab lisada lepingute sõlmimisel sotsiaalsed kriteeriumid, sealhulgas meetmed, mis toetavad kaasavat tööhõivet ja piiravad sotsiaalset tõrjutust; arvestades, et ELi

puuetega inimeste õiguste strateegias aastateks 2021–2030 tunnistatakse direktiivi 2014/24/EL alusel reserveeritud hankelepinguid muu hulgas ühe vahendina ligipääsetavusstandardite tagamiseks;

AJ. arvestades, et majanduslikult soodsaima pakkumuse kriteeriumide kohaldamine, võttes arvesse toote olelusringi ja keskkonnamõju, võib toetada ratsionaalsete ja pikaajaliste hankeotsuste tegemist;

AK. arvestades, et Euroopa hankelepingute sõlmimise korra ülevõtmine riigisisesesse õigusesse ei ole alati tulemuslik, põhjustades ebakõlasid rakendamisel, õiguskindlusetust ja takistusi ettevõtjate juurdepääsul; arvestades, et selliste rakendamislünkade vältimiseks ja järjepideva kohaldamise tagamiseks tuleks kehtestada üksikasjalikud suunisraamistikud, mis aitaksid liikmesriikidel seda korda tulemuslikult üle võtta;

AL. arvestades, et lepingute täitmise süstemaatilised registrid võivad oluliselt suurendada avaliku sektori hankijate võimet jätta hankemenetlustest kiiresti välja ebasobivad osalejad, sealhulgas kuritegelike võrgustike ja välismaiste mõjudega seotud osalejad, ennetada tööjõu ärakasutamist ja suurendada lepingutingimuste usaldusväärset täitmist; arvestades, et nende registrite tulemuslik koostalitlusvõime ja piiriülene kättesaadavus kõigis liikmesriikides on tähtis läbipaistvuse suurendamiseks, riiklike vahendite kaitsmiseks, siseturu toetamiseks ning elutähtsa avaliku taristu ja teenuste turvalisuse ja terviklikkuse tugevdamiseks;

Strateegilised eesmärgid

1. rõhutab, et Euroopa avalikud hanked peaksid jääma nõuetekohaselt toimiva siseturu ja laiema majanduse oluliseks tugisambaks ning et avalike hangete tõelise potentsiaali ärakasutamiseks on vaja põhjalikku ja sihipärast reformi, et ergutada liikmesriikides tootmist ning aidata saavutada toimekindlad, turvalised ja strateegilised tarneahelad; rõhutab vajadust kehtiva ja reformitud õigusraamistiku ühtlustatud rakendamise järele liikmesriikides; kutsub komisjoni üles ühtlustama ja selgitama riigihangete, sealhulgas strateegiliste hangete eesmärkide fookust, kehtestades sihipärasemad, majanduslikult elujõulisemad, täpsemad ja vastuoludeta eesmärgid, mis on selged ja mõõdetavad ning mille abil on võimalik avaldada turule tuntavat mõju; nõuab seetõttu suuremat õiguskindlust ja sidusust, et hankijatel oleks lihtsam reegleid kohaldada, rõhutades, et paljud hankemenetlused on liiga pikad ja põhjustavad seetõttu viivitusi oluliste investeeringute tegemisel; lisab, et riigihanked peaksid lisaks tasakaalustatud majandusarengule kogu ELis andma üldsusele lisaväärtust;

2. on seisukohal, et ülemaailmset konkurentsi kujundavad üha enam lisaks turujõududele ka riikide juhitud tööstusstrateegiad, sealhulgas välisriikide subsiidiumid, liigne tootmisvõimsus ja diskrimineerivad

hanketavad, mis ähvardavad kahjustada Euroopa tootjate konkurentsivõimet ja vastupanuvõimet; rõhutab sellega seoses, kui oluline on tugevdada Euroopa strateegilist vastupanuvõimet ja majandusjulgeolekut, edendades peamistes sektorites elutähtsate ja arenemisjärgus tööstusharude arengut; tunnistab vajadust tugevdada ühtset turgu ja ELi strateegilist autonoomiat, eelistades sihipärastes strateegilistes sektorites Euroopa kaupu ja teenuseid; toetab selle uurimist, kuidas riigihankeid saaks kasutada sihipärase vahendina, et suurendada nõudlust uuenduslike ja kestlike Euroopa toodete ja tehnoloogiate järele ning tugevdada ELis tööstussuutlikkust; tunnistab lisaks, et kui ELi päritolu sisu ja vastupanuvõime kriteeriumid on kavandatud proportsionaalselt, võivad need toetada tundlikes valdkondades pikaajalist varustuskindlust; rõhutab siiski, et mis tahes strateegiline suunamine peab jätkuvalt tuginema õiguskindlusele, läbipaistvusele ja ausale konkurentsile, vältides siseturu killustumist, rahvusvaheliste kohustuste moonutamist ja strateegiliste partnerite võõrandumist;

3. tunnustab komisjoni käimasolevat hindamist seoses ELi avalike hangete õigusraamistike läbivaatamisega; rõhutab, et konsultatsiooniprotsess peaks hõlmama regulatiivse mõju hindamist, järgides vaba turu põhimõtteid, ning et selle peamine eesmärk peaks olema väärtuse saavutamine turupõhiste lahenduste abil; nõuab seetõttu, et näidataks selliste võimalike uute reeglite mõju, mille eesmärk on edendada kestlike ja sotsiaalselt vastutustundlike hangete eesmärke ja meetmeid, mis on vajalikud ausa ja toimiva konkurentsi tagamiseks, saavutades samal ajal võimalikult suures ulatuses ülemääraste ja tarbetute haldustõkete kõrvaldamise ning õigusnormide ühtlustamise; rõhutab paindlikkuse olulisust strateegiliste kaalutluste laadi määramisel ja nende lisamisel hankemenetlustesse;

4. kutsub seetõttu komisjoni üles viima avalike hangete reformi täielikult kooskõlla oma strateegiliste sihtidega, mille eesmärk on vähendada bürokraatiat ja regulatiivset koormust, lihtsustada, säilitada ranged sotsiaalsed ja keskkonnastandardid, tagada kaugeleulatuv kohalik majandusareng, edendada VKEde juurdepääsu ning suurendada ELi konkurentsivõimet ja julgeolekut, hoida ära sotsiaalset dumpingut ning säilitada meie majanduslik ja tööstuslik suveräänsus, et kaotada kahjulik sõltuvus teatavatest elutähtsatest toodetest ja teenustest; soovitab mitte võtta meetmeid, mis võiksid mõnda neist põhimõtetest kahjustada;

5. tuletab meelde eelseisva reformi kontekstis ELi järjepidevaid poliitikaeesmärke, mis kajastuvad mitmesugustes õigusaktides, nagu kestlikkus, tööstandardid, inimõigused, innovatsioon, vastupanuvõime ja ringlus; rõhutab vajadust tegeleda ülereguleerimise probleemiga, ennetada eelseisva reformi käigus võimalike tõkete tekkimist, teha kindlaks ja ületada peamised

takistused kestlike ja vastupidavate hangete saavutamisel ning tagada varustuskindlus ning aus ja toimiv konkurents;

6. märgib, et muutmaks avalikes hangetes osalemine väiksematele osalejatele, sealhulgas avalike hangetega seotud sotsiaalmajanduse organisatsioonidele ning eriti VKEdele ja iduettevõtjatele lihtsamaks, tuleb direktiivide ajakohastamisel praegust artiklite arvu (476) ja lehekülgede arvu (907) vähendada ning püsida ainult menetlusaspektide kindlaksmääramise juures, see tähendab sätestada mitte seda, mida tuleb osta, vaid kuidas see peab toimuma; rõhutab siiski, et avaliku sektori hankijatele tuleks jätta piisav paindlikkus, et kohandada hankemenetlusi oma konkreetsete vajaduste järgi ja tagada nii tõhusus ja parim hinna ja kvaliteedi suhe;

7. märgib, et rahvusvaheline konkurents avaldab liigse tootmisvõimsuse ja dumpinguhindade kaudu survet paljudele Euroopa tööstussektoritele, ning on seetõttu seisukohal, et lisaks keskkonnahoidlike ja sotsiaalsete algatuste edendamisele tuleks avalikesse hangetesse lõimida ka juhtivad turud, et tugevdada Euroopa strateegilist sõltumatust peamistes sektorites, eelistades nendes Euroopa pakkujaid;

8. rõhutab, et läbivaatamise eesmärk peaks olema tugevdada tulevaste hankealaste õigusaktide täitmise tagamist ning sellega tuleb vähendada kehtivate reeglite keerukust ja tagada avaliku sektori hankijatele õiguskindlus; juhib tähelepanu sellele, et hankereeglites tuleb järgida mittediskrimineerimise põhimõtet ja täpsustada seost lepingu esemega kooskõlas õiguskindluse põhimõtete ja WTO riigihankelepingust tulenevate kohustustega ning võttes arvesse valdkondlike õigusaktide arvu;

9. juhib tähelepanu liikmesriikide ja nende hankesüsteemide vahelistele märkimisväärsetele õiguslikele ja halduslikele erinevustele, sealhulgas erinevused kohalike omavalitsuste autonoomia määras ja hankestrateegiates; tunnistab direktiivi kui vormi eeliseid, mis võimaldab sellist mitmekesisust ning tagab samal ajal õigusliku sidususe ja vastastikuse austuse liikmesriikide süsteemide suhtes; kutsub komisjoni üles hindama, milline on eelseisvat reformi silmas pidades kõige asjakohasem õiguslik vahend;

10. kordab, et maksumaksjate raha kulutamisel tuleb tegutseda väga ettevaatlikult ja läbipaistvalt, et tuua kodanikele kasu ning toetada kestlikku majanduskasvu, kui see on majanduslikult teostatav; on seisukohal, et direktiivide läbivaatamise eesmärk peaks olema saavutada 2014. aastal seatud eesmärgid ja kohanduda Euroopa praeguste uute ülesannetega; on seetõttu veendunud, et eelseisva reformi puhul jäävad kehtima kolm juhtpõhimõtet: kulutõhusus kogu olelusringi jooksul, aus konkurents ja korruptsioonivastased meetmed, ning neid ei tohiks ohtu seada;

11. märgib sellega seoses, et kuigi avalikud hanked võivad olla kasulik vahend selliste strateegiliste eesmärkide saavutamiseks nagu innovatsioon ja kestlikkus või tööstustoodangu ohutuse ja majandusliku stabiilsuse seisukohast oluliste Euroopa strateegiliste tööstusharude toetamine, on need vahend selliste ülesannete täitmiseks, mis on ette nähtud peamiselt avaliku sektori maksuraha parima väärtuse saavutamiseks ning seega kaupade ja teenuste tõhusa ja läbipaistva hankimise tagamiseks;

12. nõuab tungivalt, et komisjon hindaks majanduslanguse ja kasvava riigivõla kontekstis hoolikalt kõiki õigusaktide muudatusi, mis võivad veelgi vähendada avaliku sektori hankijate ostujõudu ja saadaolevate pakkujate hulka, kuna selline vähenemine võib lõppkokkuvõttes kahjustada kvaliteetsetete avalike teenuste ja taristu kättesaadavust kodanikele; rõhutab, et igakülgselt tuleb võtta arvesse vajadust kehtestada selged reeglid ELi-väliste riikide toodete ja ettevõtjate kohtlemise kohta; hoiatab siiski hangete kasutamise eest protektsionistlikel eesmärkidel; rõhutab sellega seoses, et Euroopa eelistamine peaks olema kooskõlas ELi WTO raames võetud kohustustega;

13. rõhutab, et toetusmeetmed ei tohiks moonutada võrdseid tingimusi; kordab, kui oluline on, et Euroopa riigihankeprotsessid jääksid võimalikult avatuks, ning rõhutab, et need peavad jääma tehnoloogiliselt neutraalseks ja konkurentsipõhiseks; rõhutab, et tehnoloogiate hindamisel avaliku sektori investeeringute jaoks tuleks juhinduda nende pikaajalisest kaubanduslikust elujõulisusest;

Peamised probleemid

14. märgib, et liikmesriikide vahel on avalike hangete reeglite rakendamisel ja täitmise tagamisel endiselt suuri erinevusi, mis pärsivad piiriüleseid pakkumusi ning väiksemate ja sotsiaalsete ettevõte osalemist, mis loob ebavõrdsed tingimused; märgib, et keskkonnahoidlike riigihangete rakendamise määr on liikmesriigiti erinev, kusjuures ainult kolmandik neist kehtestab siduvad kohustused, ülejäänud on valinud vabatahtlikud lähenemisviisid;

15. märgib, et kaupade ja teenuste hankimise kontekstis ja kooskõlas liikmesriikide põhiseaduslike struktuuridega – eelkõige Euroopa Liidu lepingu artikli 4 lõikes 2 sätestatud piirkondliku ja kohaliku omavalitsuse kaitsega – on kohalikel omavalitsustel õigus otsustada, kuidas nad oma hankevajadusi rahuldavad; tuletab meelde, et nad võivad valida, kas hankida kaupu asutusesiseselt, teha koostööd teiste avaliku sektori asutustega või osaleda hankemenetluste kaudu turul; on veendunud, et avaliku sektori asutuste vabadust ja autonoomiat tuleks kaitsta ja austada;

16. peab kahetsusväärseks, et avalike hangete valdkonnas on konkurents viimase kümne aasta jooksul järsult vähenenud, nagu on märgitud kontrollikoja eriaruandes, ning selle tagajärjel on suurenenud selliste

hangete arv, kus esitatakse üksainus pakkumus või ei esitata mitte ühtegi pakkumust; peab kahetsusväärseks ka seda, et samas aruandes leitakse, avaliku sektori hankijad rakendavad strateegilisi hankeid väga piiratud ulatuses ning nende menetluste osakaal, mille puhul kasutatakse muid hindamiskriteeriume kui hind, on väga piiratud; märgib, et strateegiliste avalike hangete kasutamine on jäänud piiratuks, kuna hankijatel puudub õiguskindlus lepingu esemega seotuse nõude tõlgendamisel ja neil on sellest tulenev hirm kohtuvaidluste ees;

17. märgib, et hankemenetlused on muutunud üha keerukamaks ja koormavamaks, tekitades tarbetuid haldustõkkeid, mis takistavad mitmesugustel tarnijatel, sealhulgas piiriülestel tarnijatel osaleda, samuti piiravad konkurentsi ja põhjustavad tähtsate avalike projektide elluviimisel viivitusi; rõhutab, et need probleemid mõjutavad ka avaliku sektori hankijaid, eelkõige väiksemaid kohalikke ja piirkondlikke omavalitsusi; juhib tähelepanu sellele, et kontrollikoja eriaruande kohaselt on haldusmenetluste kestus alates 2021. aastast pikenenud; märgib lisaks, et hankeplatvormide koostalitlusvõimelise digitaristu puudumine on ettevõtjate, eelkõige VKEde jaoks endiselt takistus, mis suurendab ebatõhusust ja kulusid;

18. on mures selle pärast, et hanked ei ole ikka veel piisavalt läbipaistvad ega nende nõuete täitmine piisavalt tagatud, mida tõendab see, et lepingute sõlmimise kohta avaldatakse endiselt väga vähe teavet, hankeandmetele juurdepääs on piiratud ning väärkasutuste, kelmus-, pettus- ja korruptsioonioht püsib endiselt; tuletab meelde, et favoritism, ebaselged või kallutatud kvalifitseerimise kriteeriumid ja ebapiisavad mehhanismid täitmise tagamise ja sanktsioonide järele valvamiseks vähendavad usaldust avalike hangete ja õigluse vastu; rõhutab vajadust kehtestada kõigi lepingute puhul, mis sõlmitakse väljakuulutamiseta läbirääkimistega hankemenetluse teel, avaldamiskohustus ja rangema põhjendamise kohustus, et tagada konkurentsi, jälgitavuse ja kontrolli miinimumtase, vältides õiguslike erandite kuritarvitamist; nõuab tungivalt, et komisjon kasutaks ajakohaseid digivahendeid ja -platvorme, et suurendada läbipaistvust ja vastutuse tagamist avalike hangete korraldamisel ja takistada korruptiivseid tegevusi;

19. märgib, et avaliku sektori hankijatel on juba praegu võimalus võtta lepingu sõlmimise, tehnilise spetsifikatsiooni või lepingu täitmise klauslite kaudu vabatahtlikkuse alusel ja sõltuvalt oma otsusest arvesse selliseid tegureid nagu innovatsioon, vastupidavus, kestlikkus ja sotsiaalsed kaalutlused, nagu on sõnaselgelt lubatud 2014. aasta direktiivides; märgib, et teatavatel juhtudel sõlmitakse avalike hangete lepinguid ikka veel peamiselt madalaima hinna kriteeriumi alusel, muu hulgas ebapiisava koolituse ning rahaliste ja inimressursside tõttu, piirates hankijate võimalust kaaluda selliseid lisategureid nagu innovatsioon ning kvaliteedi ja hinna suhe, mis toob kaasa mitteoptimaalsed pikaajalised tulemused, mis ei ole kodanike huvidega kooskõlas; rõhutab, et tuginemine madalaima

hinna kriteeriumile piirab avaliku sektori hankijate suutlikkust võtta arvesse tegevuskulusid ja kohaldada olelusringi kogumaksumuse hindamist;

20. rõhutab, et hankeprotsesside keerukus, ülemäärased kvalifitseerimiskriteeriumid ja suurenev bürokraatlik koormus mõjutavad ebaproportsionaalselt VKEsid, kohalikke ettevõtjaid ja riiklikke töövõtjaid, mis heidutab neid osalemast, vähendades seeläbi pakkumuste mitmekesisust ning kahjustades kestlikke ja uuenduslikke hankeid; märgib, et hoolimata riiklike ja Euroopa mehhanismide loomisest seisavad VKEd avalike hangete puhul vastamisi raskustega, seda eelkõige korduvate makseviivituste tõttu mõnes liikmesriigis, riiklike ja Euroopa hanketeadete selguse ja ligipääsetavuse puudumise tõttu ning ka läbipaistvuse puudumise tõttu kandidaatide valikumenetlustes, mistõttu tajutakse protsesse läbipaistmatuna;

21. tuletab meelde, et Euroopa Tööjõuameti 2023. aasta strateegilise analüüsi aruandes ehitussektori kohta ning komisjoni aruandes Euroopa Parlamendi ja nõukogu 28. juuni 2018. aasta direktiivi (EL) 2018/957 (millega muudetakse direktiivi 96/71/EÜ töötajate lähetamise kohta seoses teenuste osutamisega) kohaldamise ja rakendamise kohta (COM(2024)0320) on kindlaks tehtud, et pikad ja keerulised alltöövõtuahelad võivad tekitada töökaitseasutustele arvukaid probleeme, kui neid kasutatakse õiguslikest kohustustest kõrvalehoidmiseks, ning need võivad põhjustada ebaselget vastutust ja raskusi avaliku hanke lepingute ja töökohustuste täitmise tagamisel; märgib sellega seoses, et direktiiv ei anna avaliku sektori hankijatele piisavalt vahendeid, et tulemuslikult käsitleda avaliku hanke lepingute rikkumist, ning mõnedel juhtudel isegi takistab ametiasutusi, kes soovivad võtta ennetavaid meetmeid;

Täiustamist vajavad valdkonnad

22. märgib, et praegu on suur nõudlus riigihangete piirmäärade ajakohastamise järele, pidades silmas ELis inflatsiooni olulist kiirenemist ja ehituskulude märkimisväärset kasvu; kutsub komisjoni üles hindama võimalusi, kuidas toetada piirmäärade tõstmist rahvusvahelisel tasandil, ning kehtestama mehhanismi inflatsioonimäärade arvesse võtmiseks; juhib tähelepanu sellele, et piirmäärade tõstmine annab avaliku sektori hankijatele suurema iseseisvuse ja võimaluse sõlmida lepingud kohalikest vajadustest lähtuvalt; juhib tähelepanu sellele, et liiga keerulised menetlused, mida iseloomustab suur tehniline ja õiguslik keerukus, ning haldusnõuded, mis on mõnikord lepingu maksumusega võrreldes ebaproportsionaalsed, on peamised probleemid riigihangete valdkonnas ning seetõttu ei peaks komisjoni tegevus piirduma üksnes piirmäärade üle peetavate läbirääkimistega;

23. märgib, et kuigi kuus erinevat hankemenetluse korda tagavad paindlikkuse, kasutatakse osa neist, näiteks

innovatsioonipartnerluste menetlust, nende keerukuse ja bürokraatia kadalipu tõttu väga harva; on veendunud, et avaliku sektori hankijate riigisisese ja ELi tasandi andmete esitamise kohustuste ning andmete koostalitlusvõime põhinõuete ühtlustamine ja kooskõlastamine võib anda lisaväärtust; peab väga oluliseks seda, et komisjon ja liikmesriigid analüüsiksid süstemaatiliselt hankeandmeid igakülgsel ja struktureeritud viisil, et tuvastada väheneva konkurentsi ja suureneva ebatõhususe algpõhjused hankemenetlustes ja nendega tegeleda;

24. pooldab avaliku sektori hankijate ja riigi osalusega äriühingute selgemat eristamist; rõhutab, et avaliku sektori asutuste vabadust ja autonoomiat tuleb alati kaitsta ja austada; rõhutab, et 2014. aasta reformis tunnistatakse selgesõnaliselt avaliku sektori asutuste õigust osutada ja korraldada oma teenuseid sõltumatult, kasutades oma institutsioone, ettevõtteid või riigi osalusega äriühinguid; rõhutab, et teenuste otsene osutamine riiklike või kohalike omavalitsuste poolt, teenuste osutamine asutusesiseselt ning avaliku sektori asutuste koostöö on ja peaks jääma kättesaadavaks võimaluseks;

25. rõhutab, et riigi osalusega äriühingute hankelepingute sõlmimise kord peaks olema paremini kooskõlas kaubandustavadega ja tagama maksimaalse paindlikkuse, et vältida tarbetuid piiranguid, kulude ülepaisutamist ja viivitusi elutähtsates sektorites, nagu energeetika ja kommunaalteenused; on veendunud, et komisjon peaks seda küsimust tulevases mõjuhinnangus analüüsima;

26. tuletab murega meelde, et nii avatud kui ka läbirääkimistega hankemenetlustes on märkimisväärne arv ettevõtjaid avaliku hanke menetlusest kõrvale jäetud nende pakkumuses olnud väikeste vormivigade tõttu, ilma et neile oleks antud võimalust neid puudusi kõrvaldada; rõhutab, et see tava on kahjulik nii ettevõtjatele, kes sageli panustavad pakkumuste koostamisse palju aega ja ressurssi, kui ka hankijatele, kes võivad olla sunnitud majanduslikult soodsaima pakkumuse kriteeriumid pelgalt vormilistel põhjustel kõrvale jätma; rõhutab, et selline jäik formalism õõnestab avalike hangete korraldamise tulemuslikkust, tõhusust ja konkurentsivõimet; nõuab seetõttu, et kehtestataks üldpõhimõte, mis võimaldaks parandada või selgitada väikeseid rikkumisi, ilma et oleks vaja pakkumust kehtetuks tunnistada, eeldusel et sellega pakkumust oluliselt ei muudeta, ja rõhutab, et see põhimõte peaks olema pigem reegel kui erand; rõhutab, kui oluline on muuta avaliku hanke menetlused paindlikumaks, tagades samal ajal avaliku sektori hankijatele, sealhulgas väikestele ja keskmise suurusega hankijatele õiguskindluse;

27. toetab pakkujatevahelist ausat konkurentsi, tagades, et pakkumuste hindamise kriteeriumide kavandamisel võetakse arvesse uusi turuletulijaid, idufirmasid, VKEsid ja innovaatilisi ettevõtjaid, edendades turu mitmekesisust ja konkurentsivõimelist hinnakujundust;

Euroopa avalike hangete digiüleminek

28. on kindlalt veendunud, et hankijate ja pakkujate, eelkõige väga väikeste üksuste ja VKEde jaoks avalike hangete kulude vähendamisel ja lihtsustamisel tuleb ka edaspidi pöörata põhitähelepanu digiteerimisele; märgib siiski, et digivahendite potentsiaali täielikuks ärakasutamiseks peavad komisjon ja liikmesriigid mõtlema, kuidas tuleks tulevaste hankealaste õigusaktidega digiteerimist ohutult edendada ja tagada, selle asemel et praegusi pikki analoogprotsesse lihtsalt digitaalseks muuta; rõhutab, kui oluline on, et avalike hangete platvormidega kaasneksid ajakohastatud, selged ja konkreetsed suunised ja juhised tagamaks, et kõik kasutajad, olenemata nende kogemuse tasemest, saaksid platvormidel tulemuslikult navigeerida ja neid kasutada; rõhutab, et avaliku sektori hankijaid on vaja digivahendite kasutamise teemal rohkem toetada ja koolitada;

29. nõuab, et komisjon võtaks ELi avalike hangete õigusraamistiku läbivaatamisel kasutusele lähenemisviisi, et digiteerimine on esmatähtis; soovitab pöörata eritähelepanu teatavate protsesside automatiseerimisele ja koostalitlusvõime tagamisele, näiteks minna aegunud teatamispõhiselt süsteemilt üle tehingupõhisele süsteemile, vähendades elektrooniliste vormide arvu ning integreerides Euroopa ühtse hankedokumendi ja e-Certise laiematesse haldus- ja ärisüsteemidesse; on seisukohal, et see üleminek suurendab võimalust teha hankemenetluses avalikku kontrolli, võttes eelkõige arvesse murranguliste tehnoloogiate, näiteks tehisintellekti potentsiaali; on veendunud, et üleminek automatiseeritud tehingupõhistele süsteemidele tõhustaks andmete kogumist reaalajas, ühtlustaks hankemenetlusi ja võimaldaks andmeid paremini kasutada, mis oleks eriti kasulik VKEdele;

30. rõhutab, et usaldusväärse ja struktureeritud andmekogumisega üleeuroopalise hangete andmearhitektuuri loomine on väga oluline, et saada paremaid andmeid ja parandada hangete tulemuslikkust kõigis liikmesriikides; rõhutab ka avalike andmebaaside koostalitlusvõime edendamise olulisust, et kiirendada ettevõtjate poolt nõuete õigsuse kontrollimist ja vältida erinevates avalikes andmebaasides olevate andmete esitamise nõudmist; väljendab sellega seoses heameelt komisjoni algatuse üle luua Euroopa riigihangete andmeruum; on seisukohal, et see algatus võib suurendada läbipaistvust ja toetada rahaliste vahendite väärkasutamise, pettuse, kelmuse ja korruptsiooni ennetamist ning luua VKEdele rohkem hankevõimalusi ja tagada, et tänu Euroopa ja riiklike hankeandmestike ühendamisele toovad avaliku sektori kulutused suuremat kasu; palub komisjonil uurida võimalusi võtta kasutusele avalike hangete digipass, pöörates erilist tähelepanu VKEdele, et edendada VKEde osalemist riigihangetes; rõhutab vajadust kasutada tulemuslikumalt selliseid praeguseid vahendeid nagu e-vormid, elektroonilised hanked, e-Certis ja riigihangete

andmeruum, et minna analoogprotsessidelt üle täielikult digitaalsetele süsteemidele, et muuta hankeotsused arukamaks;

31. märgib, et Euroopa ühtse hankedokumendi kasutuselevõtt ei ole täielikult saavutanud oma eesmärki – lihtsustada ja hõlbustada ettevõtjate osalemist avalikes hangetes, sest püsivad tegevusraskused raskendavad jätkuvalt ettevõtjate, eelkõige väga väikeste üksuste ja VKEde juurdepääsu hankemenetlustele; kutsub komisjoni üles ühtlustama ja selgitama standardseid hankedokumente, sealhulgas Euroopa ühtset hankedokumenti; julgustab komisjoni ja liikmesriike uurima, kuidas saaksid hankesüsteemid olla liidestatud teiste hästi toimivate haldussüsteemide ja andmebaasidega riiklikul ning ELi tasandil, et parandada ELi siseturu toimimist;

32. kutsub komisjoni ja liikmesriike üles tagama küberkerksuse määruse[25] ja kohaldataval juhul küberturvalisuse 2. direktiiviga[26] kooskõlas olevate ühtsete küberturvalisuse standardite järgimise kõigis asjakohastes ELi hankealastes õigusaktides ning tagama, et ELi andmekaitsenorme järgitakse hankemenetluse kõigis etappides;

33. nõuab e-identimise ja e-autentimise protsesside ühtlustamist kõigis liikmesriikides, et tagada turvalised, tõhusad ja usaldusväärsed digitaalsed avalikud hanked kogu ELis;

34. on veendunud, et komisjon peaks koostöös sidusrühmade ja sotsiaalpartneritega hindama, millised menetlused annavad nende kulusid, halduskoormust või kvaliteeti parandavat mõju arvestades vähe lisaväärtust, ning seejärel neid kas parandama, need automatiseerima või täielikult kaotama;

35. juhib tähelepanu sellele, et näiteks Poolas, Leedus ja Taanis on edukalt kasutusele võetud GovTechi hankemudel ning komisjon on tunnistanud, et see mudel on ELi 2030. aasta digikompassis esitatud eesmärkide saavutamisel tähtsaimaid vahendeid; on veendunud, et edukatele riiklikele kogemustele tuginemine ja Euroopa GovTechi turu arengu edendamine annavad avalikule sektorile võimaluse pääseda kiiresti ja tõhusalt ligi kohandatud digilahendustele, toetades samal ajal ka digiüleminekule suunatud avalike hangete

---

25 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. oktoobri 2024. aasta määrus (EL) 2024/2847, mis käsitleb digielemente sisaldavate toodete küberturvalisuse horisontaalseid nõudeid ja millega muudetakse määrusi (EL) nr 168/2013 ja (EL) 2019/1020 ning direktiivi (EL) 2020/1828 (küberkerksuse määrus) (ELT L, 2024/2847, 20.11.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/2847/oj).

26 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. detsembri 2022. aasta direktiiv (EL) 2022/2555, mis käsitleb meetmeid, millega tagada küberturvalisuse ühtlaselt kõrge tase kogu liidus, ja millega muudetakse määrust (EL) nr 910/2014 ja direktiivi (EL) 2018/1972 ning tunnistatakse kehtetuks direktiiv (EL) 2016/1148 (ELT L 333, 27.12.2022, lk 80, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2022/2555/oj).

reformi; rõhutab, et GovTechi kasutamine kommertskasutusele eelnevates hangetes on seni võimaldanud väiksemate rahaliste vahenditega omavalitsustel moodustada mitme partneriga konsortsiume, mis on mudel, mida saab laiendada suurematele riiklikele projektidele; märgib siiski, et esineb teatavaid probleeme, mis takistavad GovTechi tulemuslikku kasutamist, ning on veendunud, et nendega tuleks tulevikus tegeleda;

Euroopa Liidu avalike hangete parandamiseks antavad soovitused

36. nõuab, et ELi avalike hangete raamistik vaadataks läbi, et suurendada Euroopa Liidu konkurentsivõimet, edendada kestlikumat majandust, suurendada vastupanuvõimet, tagada õiguskindlus, muutes menetlused digitaalseks, vähendades ja lihtsustades nii avaliku sektori hankijatele kui ka pakkujatele mõeldud reegleid ning tagades teatavate elutähtsate tehnoloogiate, toodete ja teenuste varustuskindluse, edendades kvaliteetseid töökohti ja pakkudes kodanikele teenuseid, sealhulgas järgides kooskõlas riigisiseste õigusaktide ja tavadega kollektiivlepinguid; rõhutab, et komisjon peaks tegema ettepaneku ühtlustamiseks kõikjal, kus see annab tõenäoliselt suurimat lisaväärtust, nagu digitaalsed hankevahendid ning hankemenetluste ja -struktuuride standardimine nii riigi kui ka piiriülesel tasandil ühishangete korraldamiseks; julgustab sellega seoses kasutama digitaalseid hankevahendeid selleks, et hõlbustada piiriülest osalemist, ning nõuab ühtsel turul ja eelkõige piirialadel piiriüleste avalike hangete edendamist; rõhutab, et eesmärk ei peaks olema ühtlustamine ühtlustamise pärast, vaid õiguskindluse, tõhususe ja prognoositavuse suurendamine ning avaliku sektori hankijate ja pakkujate liigse halduskoormuse vähendamine, suurendades samal ajal paindlikkust, valikuvabadust ja avaliku sektori hankijate autonoomiat, et tagada maksumaksjate raha mõistlik kasutamine;

37. rõhutab, et avaliku sektori hankijaid tuleb koolitada, sealhulgas selgitada reegleid ja hinnaväliste kriteeriumide kasutamist, sealhulgas majanduslikult soodsaima pakkumuse kriteeriumide õiguslikku alust, ning et tuleb tagada direktiivi 2014/24/EL artikli 18 lõike 2 kohaldamine, et anda avaliku sektori hankijatele õiguskindlus, et nad tunneksid end nende kasutamisel kindlamalt, säilitades samal ajal piisava järelevalve ja andmetele juurdepääsu võimalused; innustab komisjoni suurendama hangetega tegelevate ametnike asjatundlikkust ja neid rohkem koolitama ning soovitab komisjonil suurendada avaliku sektori hankijate täiendkoolituse rahastamist, et ELi avalike hangete raamistikku saaks tulemuslikult rakendada;

38. märgib, et üksnes madalaima hinna põhjal hankelepingute sõlmimine võib soodustada kõlvatut konkurentsi ning see toimub kvaliteedi, kestlikkuse ja sotsiaalsete standardite arvelt; nõuab, et rohkem lepinguid, eriti intellektuaalsete teenuste puhul, sõlmitaks parima hinna ja kvaliteedi suhte alusel, kohaldades majanduslikult soodsaima pakkumuse kriteeriume, mis tähendab, et pakkumusi

tuleks hinnata mitte ainult hinna, vaid ka selliste tegurite põhjal nagu kvaliteet, piirkondlik mõju või keerukate ja oluliste teenuste osutamise järjepidevus; lisab, et kogu hindamisprotsessis ja lepingu sõlmimise kohta lõppotsuse tegemisel tuleks hinnast sõltumatutele teguritele anda suur kaal, eriti inseneriteenuste puhul, mis on olulised pikas perspektiivis kvaliteetsete ja kasumlike projektide tagamiseks, kaitstes samal ajal innovatsiooni ja takistades põhjendamatult madala maksumusega pakkumuste esitamist;

39. soovitab komisjonil esitada konkreetsed meetmed, mille abil võidelda väljakuulutamiseta läbirääkimistega hankemenetluste kasutamisel korruptsiooni vastu ja suurendada läbipaistvust, eelkõige vabatahtliku eelneva avalikustamisteate sisu rangemaks muutmise kaudu; nõuab, et need teated avaldataks *Euroopa Liidu Teatajas* ja sõltuvalt hanke maksumusest kas asjaomase avaliku sektori hankija veebisaidil või muul avalikul platvormil; rõhutab, et teates tuleb põhjendada, miks läbirääkimistega hankemenetlust kasutatakse, tuues välja põhjused, miks kaldutakse tavapärastest hankemeetoditest kõrvale, kuid see ei tohi tekitada avaliku sektori hankijatele põhjendamatut halduskoormust;

40. nõuab hankemenetlusest kõrvalejätmise kriteeriumide läbivaatamist, et nende abil oleks võimalik rohkem arvesse võtta valdkondlikke riske, mis on seotud kelmuse, pettuse, korruptsiooni ja kuritegevuse sisseimbumisega; rõhutab, et eri sektorite jaoks on vaja just neile kohandatud menetlusest kõrvalejätmise kriteeriume, mille puhul on arvesse võetud asjaomase sektoriga seotud ohte; usub kindlalt, et avaliku sektori hankijatel peaks olema õigus hankemenetlust kohandada, et kuritegevuse vastu võidelda; rõhutab, et tõhususe ja lihtsustamise edendamiseks tuleks kõrvalejätmise aluseid käsitlevaid sätteid ühtlustada – koostada ammendav loetelu ja eristada kohustuslikud hankemenetlusest kõrvalejätmise alused, mille eesmärk on kaitsta avalikku huvi, valikulistest hankemenetlusest kõrvalejätmise alustest, mille eesmärk on kaitsta avaliku sektori hankijate või üksuste huve; lisab, et iga ettevõtja, kes rikub direktiivi 2014/24/EL artikli 18 lõike 2 kohaseid kohaldatavatest tööõigus- ja keskkonnaalastest õigusaktidest tulenevaid kohustusi, tuleks asjaomasest avaliku hanke menetlusest kindlalt kõrvale jätta;

41. innustab tegema avalike hangete valdkonnas rohkem piiriülest koostööd, kui see võib tuua selget kasu (näiteks suuremahuliste projektide puhul), et suurendada ELi siseturul tõhusust ja ühtekuuluvust; toetab koostalitlusvõimelist digitaristut, mis võimaldab hankeandmeid ja -menetlusi liikmesriikide vahel sujuvalt jagada, sest see vähendaks tõkkeid ja suurendaks turu sidusust, tuues kogu ELis kasu igas suuruses tarnijatele;

42. nõuab, et ELi avalike hangete õiguses kasutataks vähemalt keskvalitsusest madalama tasandi lepingute puhul täielikult ära kogu riigihankelepingus ette nähtud paindlikkus, et hankemenetlused

palju lihtsamaks muuta; rõhutab, et riigihankeleping võimaldab hankemenetluse valikul ja ülesehitusel oluliselt suuremat paindlikkust ja ühtlustatud menetlusvõimalusi; kutsub komisjoni üles hindama, kas väikestel avaliku sektori hankijatel tuleb lubada kasutada lihtsustatud menetlusi, kasutades direktiivides 2014/25/EL ja 2014/23/EL sätestatud paindlikkusvõimalusi, et võtta arvesse selliste hankijate piiratud ressursse ja eksperditeadmisi ning vähendada tarbetut halduskoormust, võimaldades neil tänu sellele oma ülesandeid tõhusamalt täita;

43. rõhutab, et eri sektorites kehtiv hankelepingute sõlmimise kord on killustatud ja neid eri kordasid võib nii ettevõtjatel kui ka kohalike omavalitsustel olla raske rakendada;

44. kutsub komisjoni üles valdkonnapõhiseid hankereegleid läbi vaatama ja hindama ning neid ühtlustama, et vähendada avaliku sektori hankijate tarbetut koormamist, tagades samas läbipaistvuse, tõhususe, õiguskindluse ja paindlikkuse; nõuab, et valdkondlikud õigusaktid oleksid ka edaspidi üldiste hankeraamistikega kooskõlas ja piirduksid tehniliste spetsifikatsioonidega;

45. nõuab ühtsete mittesiduvate suuniste, standardsete järelevalve- ja aruandlusmehhanismide, menetluslike tagatiste, piisavate volitustega sõltumatute järelevalveasutuste ning tulemuslike täitmise tagamise ja nõuete täitmise vahendite loomist, et edendada ELis avalikes hangetes õiguskindlust, ausat konkurentsi ja järjepidevust, piiramata seejuures avaliku sektori hankijate kaalutlusõigust; rõhutab, et avaliku sektori hankijaid – eriti neid, kelle haldus- ja majandusressursid on piiratud – tuleb täitmise tagamisel toetada, ning tuleb tagada, et töövõtjad täidavad lepingulisi kohustusi; rõhutab, kui tähtis on proportsionaalsuse põhimõte, mis tähendab, et avaliku sektori hankija otsused ning pakkumiste kohta esitatud nõuded ja tingimused peavad olema kooskõlas hanke tulemusel sõlmitava lepingu laadi ja ulatusega; nõuab tungivalt, et komisjon seda mõistet selgitaks, et soodustada lisaks hinnakriteeriumile ka muude kriteeriumide kasutamist;

46. märgib, et ELi strateegiliste eesmärkide saavutamiseks tuleb avalike hangete turgu tingimata rohkem integreerida, tingimusel et seejuures austatakse täielikult liikmesriikide pädevust määrata oma strateegilised prioriteedid ise kindlaks; rõhutab, et hankemenetluste standardimisel tuleb juhinduda subsidiaarsuse põhimõttest ja säilitada riikidele ette nähtud paindlikkus;

47. rõhutab, et tuleks toetada pingutusi, mida VKEd teevad teiste liikmesriikide turgude uurimiseks; nõuab kogu ELis parimate tavade jagamist ja piiriüleste hankemenetluste lihtsustamist; kutsub liikmesriike üles ergutama ettevõtjaid osalema piiriülestes avalikes hangetes ning mitte kasutama hankemenetlustes pakkumiste tagasilükkamiseks keelekriteeriume;

48. kutsub komisjoni üles halldusprotsesse võimalikult palju lihtsustama, et vähendada koormust, täpsustada tulemuslike hangete huvides kvalifitseerimise kriteeriume ja suurendada haldussuutlikkust; on veendunud, et standardkriteeriumid muudavad lepingud VKEdele kättesaadavamaks ja atraktiivsemaks, mis on oluline, et edendada sektoris laiemat osalemist ja soodustada innovatsiooni; soovitab seetõttu tungivalt, et standardkriteeriumid esitataks mittesiduvate komisjoni suuniste kujul;

49. soovitab luua avalike hangete läbipaistvuse ja järelevalve tagamiseks tugevdatud mehhanismid, integreerides hankeprotsessi täiustatud andmeanalüüsi ja tehisintellektitehnoloogia, et võimalikke rikkumisi, reeglite eiramisi, pettusi, riikliku julgeoleku riske ja korruptsioonijuhtumeid reaalajas avastada; innustab sellega seoses komisjoni toetama andmepõhise riskianalüüsi platvormi arendamist, mis on avalike hangete andmeruumis ühendatud tarnijate registritega ning nii ELi kui ka riigisiseste menetlusest kõrvalejätmise andmebaasidega, sealhulgas hankeid, ettevõtteid ja sanktsioone puudutavate andmete integreerimist, et võimaldada kelmuste ja pettuste ennetavat avastamist ja tervikluse jälgimist;

50. on seisukohal, et kogu ELis sellise mehhanismi loomine, mis tagab avaliku sektori hankijatele piiriülese teabevahetuse hanketurgudelt kõrvale jäetud ettevõtjate ja nende kõrvalejätmise kestuse kohta kooskõlas direktiivi 2014/24/EL artikliga 57, hõlbustaks normide täitmise tagamist, lihtsustaks menetlusi, kaitseks avaliku sektori vahendeid, tagaks siseturul võrdsed tingimused ning tugevdaks elutähtsa avaliku taristu ja elutähtsate avalike teenuste turvalisust ja terviklikkust; märgib, et see, kui teatava kaupleja kõrvalejätmise kohta ühes liikmesriigis vahetatakse piiriüleselt teavet, ei tähenda, et kaupleja tuleb välja jätta ka teistes liikmesriikides;

51. nõuab tungivalt, et komisjon uuriks, kas oleks võimalik luua kogu ELi hõlmav avalike hangete valdkonna huvide deklaratsioonide register, mille puhul võetakse arvesse lepingute maksumust ja mille abil on võimalik kindlaks teha avaliku sektori hankijate ja edukate pakkujate vahelised isiklikud või ametialased sidemed, et vältida huvide konflikte, mis võivad mõjutada protsessi usaldusväärsust, ning tagada töökindlate rikkumisest teatamise mehhanismide olemasolu;

52. on seisukohal, et avalike hangete menetlusi tuleb veel rohkem lihtsustada ja ühtlustada; toetab seda, et asjakohasel juhul võetakse kõigis liikmesriikides kasutusele lepinguosa tüüpvormid, et suurendada hankemenetluste ühtsust, vähendada halduskoormust ja tagada avaliku sektori hankijatele ja ettevõtjatele õigusselgus, säilitades turupõhiste lahenduste jaoks vajaliku paindlikkuse; märgib ühtlasi, et lepinguosa tüüpvormide kasutuselevõtt liikmesriikides hõlbustaks ka lepinguandmete integreerimist digiplatvormidesse, võimaldades lihtsamat jälgimist ja võrdlemist; on seisukohal, et selline standardimine aitab oluliselt suurendada haldustõhusust ja vähendada tehingukulusid, sest see võimaldab avaliku sektori

hankijatel lihtsustada hankedokumentide koostamist ja ettevõtjatel varasemate pakkumuste elemente uuesti kasutada, eriti kui nad osalevad mitmes hankemenetluses; juhib tähelepanu standardmudelite kasutamisele, mis peaksid võimaldama lühemaid ja järjepidevamaid hankedokumente;

53. väljendab heameelt selle üle, et komisjon on seadnud eesmärgiks vähendada õigusaktides sätestatud aruandlusnõuetest tulenevat koormust äriühingute puhul üldiselt 25 % ja VKEde puhul 35 %; nõuab, et seda hakataks rakendama kõigis sektorites, ning nõuab, et avalikke hankeid puudutavaid õigusakte hinnataks eelseisval läbivaatamisel just selle alusel;

54. kutsub komisjoni, liikmesriike ja avaliku sektori hankijaid üles kasutama täiel määral ära olemasolevaid vahendeid, nagu ELi kaubanduse kaitsevahendid, et vältida kolmandate riikide ebaausat konkurentsi, mis diskrimineerib ELi riikide osalemist nende avaliku hanke menetlustes, ning kohaldama ranget vastastikkuse põhimõtet koos ELi rahvusvaheliste hangete instrumendi tulemusliku kasutamisega, eelkõige seoses juurdepääsuga ELi avalike hangete turu strateegilistele sektoritele; tuletab meelde, et EL võib juurdepääsu oma avalike hangete turgudele piirata, kui rahvusvahelisi kaubandusreegleid rikutakse, sealhulgas suurendatakse tollimaksu, mis on WTO reeglitega vastuolus; nõuab peale selle, et välisriigi subsiidiumide määruse[27] alusel võetaks otsustavaid meetmeid; rõhutab peale selle võimalusi, mida on võimalik kasutada määruse (EL) 2023/2675[28] kohaselt, mis käsitleb ELi ja selle liikmesriikide kaitset kolmandatest riikidest tuleneva majandusliku survestamise eest; rõhutab, et menetlused, mida järgitakse enne tasakaalustavate meetmete rakendamist, on liiga aeglased; kutsub komisjoni ja nõukogu üles võimaldama menetlusi, mille puhul saab kiiremini reageerida; tuletab meelde, et kolmandad riigid, kes ei ole riigihankelepingu osalised või kes ei ole ELiga sõlminud rahvusvahelisi lepinguid, mis tagaksid avalikele hangetele võrdse ja vastastikuse juurdepääsu, ei saa avalike hangete valdkonnas nõuda võrdset kohtlemist, nagu on selgitatud Euroopa Liidu Kohtu praktikas (kohtuasi C-652/22);

55. tuletab meelde, et järgida tuleks ILO konventsioonis nr 94 (tööklauslite kohta) sätestatud tingimusi, ning on seisukohal, et neid

---

27 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. detsembri 2022. aasta määrus (EL) 2022/2560, mis käsitleb siseturgu moonutavaid välisriigi subsiidiume (ELT L 330, 23.12.2022, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2022/2560/oj).

28 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. novembri 2023. aasta määrus (EL) 2023/2675, mis käsitleb liidu ja selle liikmesriikide kaitset kolmandatest riikidest tuleneva majandusliku survestamise eest (ELT L, 2023/2675, 7.12.2023, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2023/2675/oj).

tingimusi mittetäitvatel riikidel ei tohiks ELi avaliku hanke menetlustele juurdepääsu olla;

56. märgib, et enamikus liikmesriikides sõlmitakse märkimisväärne osa lepingutest madalaima hinnaga pakkumuse alusel; rõhutab, et tuleb tagada, et kolmandate riikide ettevõtted ei saaks hankemenetlustes otseste või kaudsete riiklike toetuste kaudu ebaõiglast eelist, sest see moonutaks siseturul ausat konkurentsi; nõuab tungivalt, et komisjon ja liikmesriigid võtaksid otsustavaid meetmeid ELi-väliste üksuste suhtes, kes kasutavad selliseid toetusi hindade allalöömiseks või domineerivad pakkumiste esitamisel viisil, mis ei ole ELi konkurentsireeglitega kooskõlas; soovitab kehtestada selged ja läbipaistvad reeglid selliste ELi-väliste üksuste ja ELis asuvate ettevõtete kõrvalejätmiseks, mille ELi-välised alltöövõtjad on ELi õigust korduvalt rikkunud; nõuab ühtlasi, et liikmesriigid ühtlustaksid norme, mis käsitlevad kolmandate riikide pakkujate osalemist avalikes hangetes, eelkõige Euroopa Liidu rahaeraldistest rahastatavate projektide puhul;

57. rõhutab, et põhjendamatult madala maksumusega pakkumused, eriti kolmandate riikide pakkujatelt, võivad ohustada avaliku hanke lepingute tulemuslikku täitmist, kvaliteedistandardite järgimist ja riiklikku julgeolekut, eelkõige elutähtsa taristu kontekstis; nõuab selliste pakkumuste avastamiseks ja nendega tegelemiseks mõjusamaid meetmeid, sealhulgas sõltumatute kuluhinnangute ja selle abil, et avaliku sektori hankijatel oleks selge kohustus lükata pakkumused tagasi, kui ebatavaliselt madalat hinda ei suudeta piisavalt või veenvalt põhjendada; kutsub sellega seoses komisjoni üles esitama põhjendamatult madala maksumuse mõiste hindamiseks selge ja ühtlustatud metoodika, et anda avaliku sektori hankijatele pakkumuste hindamiseks suurem õiguskindlus ja praktilised suunised;

58. kutsub komisjoni üles selgelt sätestama, et kolmandate riikide pakkujad ei või osaleda ELis korraldatavates avalike hangete menetlustes, kui nende päritoluriik ei ole sõlminud ELiga avalikke hankeid käsitlevat mõne- või kahepoolset lepingut, millega antaks ELi pakkujatele vastastikune juurdepääs nende turule;

59. nõuab, et äärepoolseimate piirkondade suhtes kohaldataks ka edaspidi erandeid, võttes arvesse probleeme, millega need piirkonnad peavad toime tulema; märgib peale selle, et need ELi piirialadel elavad kogukonnad on ainulaadses olukorras, sest nad on naabruses asuvate kolmandate riikidega korrapärases piiriüleses majanduslikus ja sotsiaalses suhtluses;

60. soovib tagada, et avalikud hanked hõlmaksid mehhanisme, mis toetavad piirkonna majanduse vastupanuvõimet, kvaliteetsete kohalike töökohtade loomist ja kohaliku majanduse kestlikkust, aidates kaasa majandustegevuse tasakaalustatumale jaotusele linnapiirkondade ja linnaväliste piirkondade vahel; rõhutab sellega

seoses põllumajandustootjate ja nende tarneahelate rolli ning üldist majandushuvi pakkuvate teenuste esmatähtsat rolli; kutsub komisjoni üles hindama Draghi aruandes sisalduvat soovitust, mille kohaselt tuleks avaliku sektori hankijatele anda võimalus kehtestada avalikes hangetes teatavatele kohapeal toodetud kaupadele selge miinimumkvoot, kui see on asjakohane ja teostatav; rõhutab, et avaliku hanke tavad peaksid soodustama majanduskasvu, eelistamata põhjendamatult konkreetseid sektoreid või piirkondi, kuid märgib samas, et tuleb suurendada avaliku sektori hankijate suutlikkust anda sotsiaalsetele ja kestlikkuse kriteeriumidele, sealhulgas keskkonna- ja kliimateguritele suurem kaal, kui nad peavad seda asjakohaseks;

61. tunnistab avalike hangete eripära ja strateegilist rolli ELi toiduga kindlustatuse ja toidualase vastupanuvõime suurendamisel ning tunnistab, et kestlikkuse ja kliimaga seotud kriteeriume tuleb paremini ära kasutada, ning tuleb toetada ELi põllumajandustootjaid ja edendada tervislikumaid toitumisharjumusi ning kestlikku ja tervislikku toidupoliitikat;

62. toetab avaliku sektori siseses partnerluses suuremat paindlikkust, mis võimaldab avaliku sektori asutustel teha tulemuslikumat koostööd, et parandada teenuste osutamist ja vähendada kulusid; kutsub liikmesriike üles kaaluma avalike hangete valdkonnas avaliku ja erasektori partnerluse ja dialoogi arendamist, et parandada menetluste tõhusust ning avaliku sektori asutuste ja ettevõtjate vahelist koostööd; soovitab kehtivas direktiivis sätestatud avaliku sektori sisese koostöö määratluse läbi vaadata, et tunnistada sellist koostööd kahe või enama avaliku sektori hankija vahel sõlmitud lepingu või kokkuleppena; kutsub komisjoni üles kaaluma ülesannete tõhusaks täitmiseks avaliku sektori asutuste vahelise koostöö (avaliku sektori sisese koostöö) väljajätmist hankedirektiivide kohaldamisalast ilma täiendavate piiravate tingimusteta;

63. rõhutab, et avaliku sektori hankijatel aitab kestlikkuseesmärke ellu viia usaldusväärsete, kvaliteetsete ja läbipaistvate kestlikkusmärgiste ja -sertifikaatide väljatöötamine ja kasutamine, sest see vähendab halduskoormust ja vajadust põhjaliku tehnilise hindamise järele; kutsub komisjoni üles selliseid märgiseid ELi tasandil edendama ja edasi arendama ning tagama nende usaldusväärsuse ja kasutatavuse kõigis sektorites;

64. märgib, et avaliku sektori hankijad korraldavad juba praegu kestlikke ja kliimasõbralikke hankeid, juhindudes ELi, riigi ja piirkondlikul tasandil kehtivatest ulatuslikest kestlikkusnormidest;

65. rõhutab Euroopa Liidu Kohtu praktikat (sealhulgas kohtuasja C-395/18) silmas pidades, et avaliku sektori hankijatel on õigus lisada hankedokumentidesse riigisisesel tööõigusel põhinevad nõuded, nagu siduvad kollektiivlepingud, minimaalsed tööhõivestandardid,

võrdse tasustamise sätted ja muud asjakohased sotsiaalsed kriteeriumid; tunneb heameelt selle üle, et Euroopa Liidu Kohtu selgituse kohaselt on horisontaalses sotsiaalklauslis sisalduvad sotsiaalsed ja keskkonnaalased kohustused „põhiväärtus, mille järgimise peavad liikmesriigid […] tagama“; kutsub komisjoni üles töötama välja suunised ja õigusraamistiku, sealhulgas selgitama reguleerimiseset ja selle praktilist kohaldamist, mis tagab õiguskindluse ja annab avaliku sektori hankijatele õiguse kohaldada selliseid kriteeriume oma äranägemisel ilma ebaproportsionaalsete õiguslike riskideta;

66. tunnistab sotsiaalselt vastutustundlike avalike hangete märkimisväärset potentsiaali inimväärse töö, sotsiaalse kaasatuse ja kestliku arengu edendamisel; innustab avaliku sektori hankijaid lisama sotsiaalsed kriteeriumid igasse avaliku hanke menetlusse, tagades samal ajal majandusliku teostatavuse, paindlikkuse ja subsidiaarsuse; kutsub komisjoni üles hindama sotsiaalsete kriteeriumide lisamist hankemenetlustesse ning esitama selge õigus- ja poliitikaraamistiku ning praktilised suunised, sealhulgas tagades õigusselguse ja esitades heade tavade näited, et avaliku sektori hankijad saaksid sotsiaalselt vastutustundlikke avalikke hankeid korraldada tulemuslikult ja õiguslikult korrektselt; tunnistab, et sotsiaalklauslite, näiteks töötingimuste, kollektiivläbirääkimiste ja töötajate õiguste austamisega seotud nõuete lisamine võib avalike hangete tulemuste kvaliteeti ja usaldusväärsust märkimisväärselt parandada; kutsub komisjoni üles läbivaatamise käigus selgitama, et direktiivi 2014/24/EL artikli 18 lõikes 2 sätestatud keskkonna-, sotsiaal- ja tööõiguse nõuded on siduvad;

67. on veendunud, et avaliku hanke menetlustes tuleks soodustada ja tunnustada uuenduslikke ja kestlikke lahendusi, mis võivad stimuleerida majandusarengut; rõhutab, et kõigis liikmesriikides tuleb kehtestada kestlikkuse kriteeriumid, mis vastavad ELi kehtivatele õigusaktidele, ja neid rakendada; kutsub komisjoni üles, et kui ta hakkab ELi avalike hangete alaste õigusaktide toimivuskontrolli tegema, siis hindaks ta sektoripõhistest kestlikkuskriteeriumidest sellise kogumi moodustamist, mis hõlmaks lepingute sõlmimise näidiskriteeriume, tehnilisi kriteeriume, kontrollimeetodeid ja lepingusätteid, et hõlbustada kestlikumate hanketavade järkjärgulist kasutuselevõttu, tagades avaliku sektori hankijatele selguse ning võimaldades neil kohandada nõudeid konkreetsetele sektoritele ja kohalikule majanduslikule suutlikkusele; nõuab, et komisjon uuriks, kuidas saaks kestlikkusega seotud aspekte majanduslikult soodsaima pakkumuse põhimõtte kohaldamisel paremini arvesse võtta, et edendada innovatsiooni ja ressursside tõhusat kasutamist; kutsub komisjoni üles töötama välja kriteeriumide kogumi, mille abil edendada säästvate tehnoloogiate valdkonnas innovatsiooni ja suurendada tulevastel juhtivatel turgudel ELi konkurentsivõimet; on veendunud, et selle raames tuleks ühtlasi

tugevdada teiseste materjalide turgu; rõhutab sellega seoses, et meetmepaketi väljatöötamine peaks sõltuma tõendatavatest tõenditest selle kohta, et a) see ei kohusta avaliku sektori hankijaid ega võrgustikusektori hankijaid kandma ebaproportsionaalselt suuri kulusid ega põhjusta vastuolusid või tehnilisi probleeme, b) selles võetakse arvesse asjaomaste toodete ja teenuste olelusringi, mitmekesisust ja kättesaadavust ning järgitakse tehnoloogilise neutraalsuse põhimõtet ning c) säilitatakse aus konkurents;

68. soovitab rakendada strateegilisi hankemudeleid, mis seavad lühiajalise kulude vähendamise asemel esikohale ELi ja liikmesriikide huvid, samuti pikaajalise väärtuse ja vastupanuvõime ning pakuvad juhtiva turu võimalusi toodetele, mis vastavad ELi eesmärkidele, eelkõige strateegilistes sektorites;

69. nõuab, et kui komisjon hakkab avalike hangete raamistikku läbi vaatama, koostaks ta põhjaliku mõjuhinnangu selle kohta, kuidas oleks võimalik strateegiliste tööstusharudega seotud hangetes seada esmatähtsale kohale Euroopa eelistamise põhimõte ja milline mõju sellel oleks, et tagada liikmesriikides kriitilise tähtsusega võimete järjepidevus ning suurendada vastupanuvõimet, julgeolekut, konkurentsivõimet ja strateegilist autonoomiat; rõhutab, et komisjon peaks hoolikalt hindama võimalikku mõju kuludele, tipptasemel tehnoloogiatele juurdepääsu piiramise riske ning mõju teenuste ja toodete kvaliteedile, säilitades samal ajal kooskõla ELi rahvusvaheliste juriidiliste kohustustega, jätmata sarnaselt meelestatud partnereid kõrvale; rõhutab, et Euroopa ettevõtete osalemise edendamise meetmed ei tohiks endast kujutada protektsionismi ega moonutada konkurentsi; tunnistab sellega seoses, kui olulised on ettevõtted, kes ELi investeerivad ja reinvesteerivad, tugevdades ELi majandust, kaitstes töötajate heaolu ja tuues kasu kohalikele kogukondadele; kutsub komisjoni ühtlasi üles uurima, kuidas saaks suurendada ELis asuvate äriühingute osalemist hankemenetlustes, mis algatatakse ELi institutsioonide rahastatavate projektide elluviimiseks või laiendades direktiivi 2014/25/EL artiklis 85 sätestatud eelistussüsteemi avaliku sektori hankijate sõlmitavatele lepingutele ja direktiivi 2014/24/EL artiklis 15 sätestatud süsteemi strateegilistele sihtsektoritele;

70. nõuab, et ELi jaoks strateegilist huvi pakkuvate projektidega seotud hankemenetlustesse – eelkõige elutähtsa taristu, tipptehnoloogia ja kriitilise toorme valdkonnas – lisataks sätted, mis võimaldavad avaliku sektori hankijatel nõuda ettevõtjatelt tööstuspartnerluste loomist ELis asuvate juriidiliste isikutega; on seisukohal, et sellised partnerlused peaksid sisaldama klausleid, millega tagatakse tehnoloogia, oskusteabe või peamiste tehniliste oskuste siire ELis asuvatele partneritele täielikus kooskõlas liidu õiguse ja rahvusvaheliste kohustustega;

71. rõhutab, et elektrivõrguettevõtjatel tuleb pikema tarneaja ja suurema kulu tõttu toime tulla spetsiifiliste probleemidega; nõuab elektrivõrguettevõtjate jaoks avaliku hanke menetluste lihtsustamist ning paindlikkuse ja tõhususe tagamist; pooldab elektrivõrkude avalikke hankeid mõjutavate ELi õigusaktide vahel suuremat kooskõla;

72. rõhutab, et tuleb luua võimalused avalike hangete ja kontsessioonide turule investeerimiseks, ning kutsub komisjoni üles uurima, kas praegune kontsessioonilepingute kestuse raamistikus võetakse kontsessionääride poolt pärast lepingu sõlmimist tehtavaid investeeringuid piisavalt palju arvesse, ning kaaluma, kas suurem paindlikkus aitaks selliseid investeeringuid stimuleerida;

73. rõhutab, et tuleb vältida avaliku sektori hankijatele ja ettevõtjatele, sealhulgas VKEdele ning mikroettevõtjatele tarbetu halduskoormuse tekitamist; rõhutab, et ELi avalikke hankeid käsitlevate õigusaktide läbivaatamisel tuleks alati silmas pidada, et keerukust ja bürokraatiat tuleb vähendada, et mitte takistada ettevõtjatel avalikel hangetel osaleda; nõuab, et komisjon tagaks avalikes hangetes uute kriteeriumide kehtestamise võimaluste hindamisel, et eritähelepanu pööraks etapile, mil sellised nõuded hankeprotsessis kehtestatakse; rõhutab, et eritähelepanu tuleks pöörata sellele, kas need kriteeriumid lisatakse hindamiskriteeriumidele või kehtestatakse need hankedokumentide varasemas etapis, tagades avaliku sektori hankijatele ja ettevõtjatele õigusselguse ning praktilise teostatavuse;

74. toetab hankekriteeriumide ajakohastamist, et võtta arvesse tehnoloogia ja julgeoleku arengut, tagades, et uued hankeraamistikud võimaldavad muutuvatele majandus- ja geopoliitilistele oludele kiirelt reageerida, säilitades samas liikmesriikide autonoomia oma hankepoliitika haldamisel; märgib, et ELi konkurentsivõimet on suurendatud siseturul kehtivate sotsiaalsete ja keskkonnastandardite varal; rõhutab, et tulevastes avalike hangete raamistikes tuleks neid tugevusi edendada, mitte neid vähendada, et tugevdada ELi osalejate positsiooni avalikel hangetel tehtavates pakkumistes;

75. rõhutab nullnetotööstuse määruse[29] tähtsust kui näidet vastupanuvõime kriteeriumidest, mis on seotud varustuskindlusega, kvaliteetsete töökohtadega, panusega ELi tööstuse juhtpositsiooni ja konkurentsivõimesse, küberturvalisuse standardite järgimisega ja sõltuvuse vähendamisega ühestainsast kolmandast riigist, kes ei ole

---

29 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuni 2024. aasta määrus (EL) 2024/1735, millega kehtestatakse meetmete raamistik Euroopa nullnetotehnoloogia toodete tootmise ökosüsteemi tugevdamiseks ja muudetakse määrust (EL) 2018/1724 (ELT L, 2024/1735, 28.6.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1735/oj).

rahvusvaheliste hankelepingute osaline;

76. toetab avaliku hanke protsesside edasist digitaliseerimist, et vähendada halduskoormust, suurendada tõhusust ja konkurentsivõimet, suurendada läbipaistvust ning hõlbustada VKEde ja piiriüleste pakkujate juurdepääsu, tagades samal ajal julgeolekunõuete järgimise;

77. nõuab väga väikeste üksuste, VKEde, idufirmade ja sotsiaalmajanduses osalejate toetamiseks tõhusamaid mehhanisme, et nad saaksid avalikes hangetes tulemuslikult konkureerida, sealhulgas tehnilise abi programmid, ning VKEde, idufirmade ja sotsiaalsete ettevõtete suutlikkuse suurendamist; usub, et edendamaks VKEde osalemist avalikes hangetes, on tingimata vaja rohkem suuniseid ja toetust; rõhutab, et tuleb vähendada bürokraatlikke piiranguid, mis mõjutavad VKEde, idu- ja kasvufirmade osalemist ebaproportsionaalselt palju, ning et komisjon peab iga kehtiva normi ja kõigi uute normide puhul koostama nõuetekohased mõjuhinnangud ning tegema kohustusliku VKEde ja idufirmade testi; rõhutab dialoogialgatuste tulemuslikkust, et aidata VKEdel saada suuremaid teadmisi avalike hangete põhimõtetest, võimaldades samal ajal avaliku sektori hankijatel koguda teavet tasakaalustatumate kriteeriumide väljatöötamiseks ja halduskoormuse vähendamiseks; toetab seda, et avaliku sektori hankijad kasutavad enne pakkumuskutsete koostamist asjakohasel juhul laialdaselt hanketavasid ning et ülemääraseid finantssuutlikkuse ja varasemate tulemuste tõendamise nõudeid piiratakse; juhib tähelepanu sellele, et VKEsid tuleb partnerite leidmisel toetada;

78. nõuab, et kvalifitseerimise kriteeriume kiiresti lihtsustataks, ning kutsub sellega seoses komisjoni üles uurima, kas ELi tasandil eelkvalifitseeritud VKEde ja väiksemate osalejate digitaalse andmebaasi loomine võiks aidata menetlusi ühtlustada ja parandada avalikele hangetele juurdepääsu; märgib, et ettevõtete tehnilise ja finantssuutlikkuse kindlakstegemiseks ning nende erialase kohusetunde kontrollimiseks enne pakkumismenetlust on võimalik kasutada akrediteerimissüsteeme ning et erialase kohusetunde kriteeriumid peaksid hõlmama nende seniseid tulemusi kohaldatavate töö-, inimõiguste ja keskkonnaalaste õigusaktide järgimisel; rõhutab, et nende registrite koostalitlusvõime ja piiriülene kättesaadavus kõigis liikmesriikides võiks märkimisväärselt suurendada läbipaistvust, kaitsta avalikke vahendeid, toetada siseturgu ning tugevdada kriitilise tähtsusega avaliku taristu ja teenuste turvalisust ja terviklikkust;

79. rõhutab, et ELi avalike hangete raamistik peab tagama VKEdele, sotsiaalmajanduse üksustele ja kohalikele ettevõtetele võrdse juurdepääsu, edendades lihtsustatud menetlusi, sealhulgas tagades, et ettevõtted ei pea hanketaotluses uuesti esitama avalikult

kättesaadavat teavet, ning kohaldades kohalike oludega proportsionaalseid nõudeid; kutsub komisjoni üles kaaluma, kas lepinguid saaks süstemaatiliselt väiksemateks osadeks jagada, et edendada konkurentsi ja vältida suurte üksuste turgu valitsevat seisundit, tunnistades samas, et lepinguid ei tohiks osadeks jagada, kui selle tegemata jätmiseks on olemas kaalukad tehnoloogilised või tõhususega seotud põhjused; rõhutab, et väiksemateks osadeks jagamine on eriti oluline inseneri-, ehitus- ja planeerimisteenuste puhul, sest see võib suurendada konkurentsi, kaitsta väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate ning mikroettevõtjate osalemisvõimalusi ning võimaldada eriteadmiste sihipärast kasutamist; rõhutab, et vaja on selgeid suuniseid, milles määratakse kindlaks, millal on lepingute mittejagamine õigustatud; märgib, et osadeks jagamise abil saab tulemuslikult vältida ka tarbetuid alltöövõtuahelaid;

80. soovitab, et hankeraamistikus võiks lubada pakkujatel ja avaliku sektori hankijatel esitada puuduvaid tõendeid menetluse hilisemas etapis, lihtsustades ja kiirendades hankemenetlusi, näiteks direktiivi 2014/24/EL artikli 56 lõike 3 laiendamise kaudu; soovitab edendada idufirmade ja VKEde osalemist, kohandades jäikasid tehtud tööde esitamise nõudeid, mis tekitavad äsja asutatud ettevõtetele ebaproportsionaalseid takistusi; nõuab, et asjakohasel juhul muudetaks kvalifitseerimiskriteeriumid paindlikumaks, et ka iduettevõtjad saaksid hankevõimalusi õiglaselt kasutada, kuid et samas säilitataks läbipaistvus ja konkurents; rõhutab, et VKEdelt varasemate lepingute kohta andmete nõudmisel tuleks kaaluda paindlikkust;

81. kutsub komisjoni üles tagama, et hankemenetlused muudetakse juurdepääsetavamaks ja läbipaistvamaks, esitades avalike hangete kohta kergesti arusaadavaid kokkuvõtlikke tabeleid või ülevaateid, milles on selgelt välja toodud hangitava töö või teenuse soovituslikud tehnilised kirjeldused ja nõuded; palub komisjonil eelkõige arvestada vähem kogenud ettevõtjatega, kes peaksid neid vahendeid kasutama, et hankedokumente paremini mõista ja tõlgendada;

82. kordab, et hankemenetlustele võrdse juurdepääsu andmiseks tuleb norme avaliku sektori hankijate jaoks lihtsustada ja selgitada;

83. rõhutab, et avalike hangete lepingute, näiteks ehitusprojektidega seoses saadud kogemused näitavad, et alternatiivsete ettepanekute (alternatiivsete lahenduste pakkumuste) lubamine aitab avaliku sektori hankijatel hankida teenuseid uuenduslikumalt, tõhusamalt ja kulutasuvamalt; rõhutab, et innovaatilisi lahendusi on lihtsam hangetesse integreerida, kui alternatiivsed pakkumused on üldiselt lubatud, ning et avaliku hanke lepingute sõlmimisel tuleks ettevõtlusalase oskusteabe tõhusaks kasutamiseks üldiselt lubada alternatiivseid ettepanekuid (alternatiivsete lahenduste

pakkumused), välja arvatud juhul, kui avaliku sektori hankija otsustab need selgelt kõrvale jätta (võimalusest loobutakse); kutsub komisjoni üles analüüsima alternatiivsete ettepanekute (alternatiivsete lahenduste pakkumuste) lubatavust direktiivi 2014/24/EL artikli 45 lõike 1 kohaselt;

84. kutsub komisjoni üles tagama, et kõigil avaliku hanke haldustasanditel kohaldatakse järjepidevalt ühekordsuse põhimõtet, mis tähendab, et halduskoormuse vähendamiseks peavad pakkujad esitama ametiasutustele teatavat standardset teavet ainult üks kord; märgib, et kui pakkujatel lubatakse anda vastavuse kohta iseenda kinnitus, selle asemel et esitada algetapis arvukalt haldusdokumente, võib see sageli vähendada koormust ja suurendada tõhusust; kutsub komisjoni üles tegema kindlaks, kus saaks selliseid tavasid asjakohaselt kohaldada, tagades samal ajal õigusselguse ja kaitsemeetmed;

85. on arvamusel, et teatavate teenuste puhul on reserveeritud hankelepingud hea tava, mis toetab sotsiaalmajandust; teeb ettepaneku eelistada võrdväärsete pakkumuste korral VKEsid ja uuenduslikke turukorraldajaid või kasutada sellisel juhul reserveeritud hankelepinguid või reserveeritud lepinguosa; rõhutab sellega seoses, et reserveeritud hankelepingud toetavad avalike hangete kaudu puuetega inimeste töötamist, kuid märgib, et nende rakendamisel on veel arenguruumi;

86. tunnistab, et kuigi alltöövõtt võimaldab suuremat paindlikkust, juurdepääsu erioskustele ja kulude kokkuhoidu, võib see tuua kaasa ka võimalikke riske, nagu vastutuse vähenemine, töötajate õiguste rikkumise suurem oht ja tulemusliku täitmise tagamise takistused; kutsub komisjoni üles hindama, milline mõju on sellel, kui avaliku hanke lepingut täidavad peamiselt eduka pakkuja otsesed töötajad, ning soovitab, et hankelepingute sõlmimise kord peaks innustama ettevõtteid omama piisavalt ettevõttesiseseid töötajaid, et viia ellu projekte, milleks nad on hankelepingu sõlminud; kutsub komisjoni üles suurendama kogu tarneahelas läbipaistvust ja vastutust, et lõpetada kuritarvituslik alltöövõtt ja kaitsta töötajate õigusi, ning kaaluma selgelt määratletud ettevõtjate ja alltöövõtjate solidaarvastutuse korra kehtestamist ning läbipaistvuse tagamist asjaomaste alltöövõtjate ja lepingu selle osa suhtes, mille kohta töövõtja kavatseb allhankelepinguid sõlmida;

87. toetab lepingu paindlikku hinnakujundust, pikendades raamlepingute maksimaalset kestust avaliku sektori hankijate jaoks, kehtestades sätted, mis võimaldavad hindu kohandada, et reageerida ebaproportsionaalsele kulude kasvule, mida pakkuja ei oleks saanud mõistlikult ette näha, nagu inflatsioon, materjali- või energiakulude suurenemine ja muudatused tööõiguses, tagades lepingu täitmise teostatavuse ilma avaliku sektori asutustele rahalist survet

tekitamata ning hakates raamlepingule järgnevate lepingute puhul kasutama üldjuhul läbirääkimistega menetlust;

88. märgib, et innovatsioonihankeid käsitlevaid reegleid kasutatakse endiselt liiga vähe; nõuab, et hinnataks, kas on vaja kehtestada teadusuuringute ja innovatsiooniprojektide jaoks spetsiaalsed täiendavad hankereeglid, tunnistades nende otsustavat rolli majandusliku ja tehnoloogilise progressi edendamisel, tagades samal ajal avaliku sektori vahendite tõhusa kasutamise; osutab vajadusele täiendavate ja mõjusate sätete järele, millega kaitstakse pakkujate intellektuaalomandi õigusi, sealhulgas pakkumismenetluse ajal;

89. usub, et avaliku sektori hankijate kutseliseks muutmine peaks olema osa ELi avalike hangete meetodite parandamisest; väljendab heameelt riikide algatuste üle, mille eesmärk on aidata avaliku sektori hankijatel tutvuda kehtiva õigusraamistiku ja mõistetega, nagu eseme määratlemine, ning töötada välja asjakohased kvalifitseerimis- ja hindamiskriteeriumid; palub komisjonil töötada välja ja edendada sarnaseid programme ka ELi tasandil, keskendudes hinnaga mitteseotud kriteeriumide paremale kasutamisele, kehtestades nn kasutusvalmid keskkonna- ja sotsiaalsed kriteeriumid;

90. rõhutab mittetulunduslike organisatsioonide, kirikute ja sotsiaalsete ettevõtete olulist panust avalikesse hangetesse kogu Euroopa Liidus, märkides nende eksperditeadmisi, tugevaid kohalikke sidemeid ja tõendatud suutlikkust pakkuda kvaliteetseid teenuseid; rõhutab, kui oluline on säilitada ja edendada reserveeritud lepinguid, sest nende abil on väga hästi võimalik tagada, et avalike hangetega toetatakse laiemaid ühiskondlikke eesmärke, sotsiaalmajandust ja kaasatud osaliste mitmekesisust; nõuab seetõttu, et tugevdataks liikmesriikide ja hankijate võimalust lubada hankemenetlustes osaleda ainult mittetulunduslikel osalejatel; palub komisjonil vaadata läbi direktiivi 2014/24/EL artiklis 77 sätestatud kolme aasta piirang ja keeld, mille kohaselt ei tohi pakkuja olla neid teenuseid eelneva kolme aasta jooksul osutanud;

91. nõuab, et paremini kasutataks direktiivi 2014/24/EL artikli 71 lõikes 3 sätestatud võimalust teha makseid otse alltöövõtjatele; soovib, et liikmesriigid suurendaksid avaliku sektori asutuste poolt töövõtjatele ja alltöövõtjatele tehtavate maksete ning töövõtja poolt alltöövõtjatele ja tarnijatele tehtavate maksete läbipaistvust;

92. kutsub komisjoni üles ajakohastama vahendeid, mida ta kasutab avalike hangete valdkonnas konkurentsi jälgimiseks; on seisukohal, et turuanalüüsi metoodika ja tehnoloogia täiustamise ning täiustatud andmeanalüüsi ja tehisintellekti kaasamisega peaks EL püüdma edendada hankekeskkonda, mis tagab suurema konkurentsivõime, õigluse, läbipaistvuse, strateegilise väärtuse ja võrdsuse; usub, et sellised meetmed võivad aidata paremini mõista, miks valitseb

avalikes hangetes väike konkurents, ja toetada uute ettepanekute väljatöötamist, et ettevõtjatel oleks lihtsam hangetes osaleda;

o
o o

93. teeb presidendile ülesandeks edastada käesolev resolutsioon nõukogule ja komisjonile.